

JÄÄKIEKKOILJOIDEN KAKSOISURA

Ammattilaisjäähkiekkoilun ja korkeakouluopiskelun yhdistämisen pääomat ja kentät

Riku Pitkänen

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2021

TIIVISTELMÄ

Pitkänen, R. 2021. Jääkiekkoilijoiden kaksoisura: Ammattilaisjääkiekkoilun ja korkeakouluopiskelun yhdistämisen pääomat ja kentät. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto. Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 72 s., 2 liitettä.

Urheilun ja opiskelun yhdistävä kaksoisura on ollut urheilijoiden, laji-ihmisten, poliitikkojen ja tutkijoiden puheenaiheena koko 2000-luvun. Jatkuvasti etenevän ammattimaistumiskehityksen myötä urheilussa menestyminen vaatii yhä suurempia urheilu-uraan kohdistuvia panostuksia. Samanaikaisesti koulutuksen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut. Urheilu-uran ohella kouluttautuminen on työkalu uran jälkeiseen elämään sopeutumisen helpottamiseksi. Jääkiekko on suomalaisessa urheilukulttuurissa urheilulaji, joka mahdollistaa täyden ammattilaisuuden ja muodostaa samalla omanlaisensa kaksoisuraympäristön. Liigakiekon yhdistäminen korkeakouluopiskeluun onkin Suomessa kenttä, jolla kaksoisuran ominaispiirteet korostetusti ilmenevät.

Tässä liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielmassa tutkittiin viiden korkeakoulussa opiskelevan aktiivisen ammattijääkiekkoilijan kaksoisuravalintaan vaikuttaneita tekijöitä eli kaksoisuraan liittyviä rakenteita ja kaksoisuran kannalta merkityksellisiä yksilön resursseja. Tutkimus toteutettiin laadullisena. Aineisto kerättiin viidellä puolistrukturoidulla teemahaastattelulla, jotka analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin metodein. Tutkimuksen teoreettinen perusta rakentuu ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun pääomaan ja kenttäteoriaan liittyvän käsitteistön varaan.

Tutkimustulokset osoittavat jääkiekkoilijoiden olleen tyytyväisiä valintaansa opiskella urheilu-uran rinnalla. Kaksoisuramahdollisuuksiin vaikuttavat sekä käytettävissä olevat pääomat että urheilu- ja opiskelumaailmoiden eriävät vaatimukset. Kahden uran yhteensovittamisen onnistuminen vaatii erityistä suunnitelmallisuutta, mutta usein myös joustoa joko urheilijan tai kaksoisuraan liittyvän avainhenkilön, kuten valmentajan tai opettajan, toimesta. Korkeakouluissa valtakunnallista kaksoisurarakennetta ei ole havaittavissa. Ammattilaisuus vähentää opiskeluun liittyvää taloudellista stressiä.

Toimenpiteet kaksoisuran edistämiseksi ovat parantaneet kokemusta jääkiekon ja opiskelun yhdistämisen edellytyksistä. Samanaikaisesti jääkiekossa tapahtuva ammattimaistumiskehitys sitoo urheilijoiden resursseja yhä enemmän. Kaksoisuran suorittaminen nähdään arvokkaana, mutta se ei onnistu ilman erityispanostuksia. Kyseessä näyttäisikin olevan taistelu kaksoisuratoimien ja urheilun kasvavien vaatimusten välillä.

Asiasanat: jääkiekko, kaksoisura, koulutus, urheilu

ABSTRACT

Pitkänen, R. 2021. Dual career in ice hockey: Fields and capital of ice hockey professionals in higher education. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis, 72 pp., 2 appendices.

Dual career has been object of interest among athletes, politicians, and researchers, through the 21st century. Professionalism is pushing sports towards the more competitive practises, and athletes are forced to make sports-based decisions throughout their careers. At the same time, competition is getting harder in working life and education is having a greater meaning in our society. Dual career is considered as one possible answer to make transition away from sport easier. Dual career environment is structured differently in different sports. Ice hockey is major professional sport in Finnish sporting culture. Dual career in higher education and national level ice hockey may be seen as the top example about features of dual career in Finland.

In this master's thesis the dual career environment and capitals of professional ice hockey players in higher education were examined. Research is qualitative. Five ice hockey players took part for half-structured thematic interviews. Interviews were then examined through the methods of theory-guided content analysis. Aim of the research was to investigate why athletes decide to educate themselves during sports career and what kind of effect dual career structures have on that. Theoretical framework of the thesis is based on Pierre Bourdieu's theory on fields and capital.

Research shows that players are happy with their decision to study while being professional athletes. Changes to have successful dual career vary depending on persons capital and differing expectations in academic and athletic worlds. Planning plays a key role in well-going dual career, but more than often that is not enough. Coaches and teachers have a major role in dual career in ice hockey since personally customized practises are often needed. In Finland dual career is not well-supported in higher education where there is no national dual career structure. Professionalism in ice hockey is making studying less stressful at times because athletes financial well-being is not depending on studying.

Progression in dual career methods has been helping athletes to combine two careers. At the same time, more and more demanding sports life is making that combining more challenging. Development in dual career environment can be seen as competition between new dual career customs and demands of professionalized sports life.

Key words: dual career, education, ice hockey, sports

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 KAKSOISURA	4
2.1 Kaksoisura yhteiskunnalle.....	5
2.2 Kaksoisura urheilijalle.....	9
3 KIEKKOA JA KOULUA.....	14
3.1 Jääkiekon vaikutus muille elämänoille.....	14
3.2 Jääkiekkouran vaatimukset.....	16
3.3 Jääkiekon kaksoisurarakenne	18
3.4 Ammattijääkiekkoilijoiden kaksoisuran nykytila.....	20
4 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA.....	22
4.1 Toimintaa ohjaava habitus.....	22
4.2 Pääomat toimintaa mahdollistavina tekijöinä.....	23
4.3 Kentät inhimillisen toiminnan areenoina.....	26
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
5.1 Tutkimuskysymykset.....	28
5.2 Tutkimusaineisto	29
5.3 Tutkimus- ja analyysimenetelmät.....	30
5.4 Tutkimusetiikka, tieteenfilosofiset lähtökohdat ja tutkijapositio	33
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	35
6.1 Jääkiekkoilijan kaksoisuran pääomat	35
6.1.1 Sosiaalinen pääoma	38

6.1.2 Taloudellinen pääoma.....	41
6.1.3 Kulttuurinen pääoma	44
6.2 Kaksoisuran rakenteet.....	48
6.2.1 Opiskelun kenttä	49
6.2.2 Jääkiekon kenttä	54
6.2.3 Kenttien yhdistäminen.....	56
7 POHDINTA.....	60
7.1 Keskeiset tutkimustulokset.....	60
7.2 Tutkimuksen arviointi	63
7.3 Tutkimuksen luotettavuus	65
7.4 Jatkotutkimusehdotukset	66
LÄHTEET	68
LIITTEET	

1 JOHDANTO

”Nää muut lajit mä asettaisin eri asemaan kuin jääkiekon Suomessa, koska jääkiekon asema on niin vahva, se on niin kaukana muista. Siitä saa sen fyrkan, ja se on ammattimaista. Elikkä sä pystyt päivisin tekemään sen duunin ja sitten se on siinä. [...] Ja tavallaan jääkiekko on myös se riskiryhmä tässä, koska kun se pelihomma loppuu, niin mitä sitten?”

Tutkielman aloittava lainaus on huippu-urheilijoiden elämänuria käsitelleestä tutkimuksesta poimittu ammattijääkiekkoilijan näkemys lajin asemasta Suomessa (Salasuo, Piispa & Huhta 2015, 246–247). Jääkiekko mahdollistaa laajan urheiluammattilaisuuden, mutta työura pelaajana on lähes poikkeuksetta ohi viimeistään neljänkymmenen ikävuoden kohdalla, jolloin elämälle pitää luoda uutta sisältöä. Lopettaneet ammattijääkiekkoilijat pitävät koulutusta yhtenä keskeisistä keinoista uran jälkeiseltä tyhjiöltä suojautumiseen ja toivovat monipuolisempia koulutusmahdollisuuksia (Roslund 2017, 28–29).

Ammattimaisuuden käsitettä käytetään urheilussa laveasti, pääasiassa kuvaamaan toiminnan korkeaa laatua. Tämän tutkielman huomionkohteena olevasta ammattilaisuudesta sen sijaan puhutaan silloin, kun urheilijat alkavat saamaan urheilemisestaan palkkaa. Etenkin tällä vuosituhanella huippu-urheilu on kaupallistunut ja ammattilaistunut. Suomessa jääkiekko on edennyt ammattilaistumiskehityksessä vauhdikkaimmin. (Lämsä & Aarresola 2021.) Huippu-urheilun vaatimukset ovat edellisinä vuosikymmeninä yleisesti kasvaneet kilpailun kansainvälistymisen, ammattimaistumisen ja ammattilaistumisen myötä. Samaan aikaan työelämässä edellytetään yhä monipuolisempia taitoja, joten urheilijat näkevät urheilun jälkeiseen aikaan valmistautumisen, esimerkiksi kouluttautumalla, tärkeänä jo urheilu-uran aikana.

Edellä kuvatun kehityksen myötä myös urheilujärjestelmän kokonaisvaltaisempi eettinen vastuu urheilijasta on noussut huomionkohteeksi pelkän urheilu-uran korostamisen sijaan (mm. Härkönen 2014a; Aarresola, Lämsä & Mäkinen 2016). Opiskelu sopivasti rytmitettyinä

voi auttaa urheilutavoitteiden saavuttamisessa, ja sen lisäksi koulutuksella on edistävä vaikutus urheilu-uran kokemusten hyödyntämisessä myöhemmin työelämään astuttaessa (OKM 2004, 33; Opetusministeriö 2010, 18). Kaksoisuran kasvaneesta huomioimisesta huolimatta eri lajien urheilijoiden mahdollisuudet urheilu-uran aikaiseen opiskeluun kuitenkin vaihtelevat.

Tutkijoiden kiinnostus urheilijan kaksoisuraa kohtaan on kasvanut etenkin Euroopan unionin nostettua kaksoisuran edistämisen näkyväksi osaksi liikuntapolitiikkaansa (mm. EU 2007; 2012). Käsite kaksoisura on verrattain uusi ja yleistynyt laajempaan käyttöön vasta tämän vuosituhannen puolella. Urheilijan elämän eri osa-alueet urheiluareenoiden ulkopuolella ovat kuitenkin kiinnostaneet pidempään myös Suomessa, sillä esimerkiksi Pauli Vuolteen (1977) uraaurtava väitöskirjatutkimus pureutuu laajasti huippu-urheilijoiden elämänuriin ja sisältöihin – opiskelu mukaan lukien.

Pro gradu -tutkielmassani keskityn tarkastelemaan Suomessa pelaavien korkeakouluissa opiskelevien ammattilaisjäähkiekkoilijoiden kaksoisuramahdollisuuksia ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun pääoman ja kenttien käsitteitä hyödyntäen. Kilpaurheilussa kartutettavia pääomia on tutkittu myös aiemmin, joten lähestymistapa ei ole uusi (mm. Pekkala 2011; Aarresola 2016). Bourdieun teoretisointia hyödyntäen selvitän, millaiset ominaisuudet edesauttavat kaksoisuralle pääytymistä, millaisia ominaisuuksia kaksoisuralla kartutetaan ja millainen kaksi eri elämänalaa toisiinsa yhdistävä kaksoisuraympäristö rakenteiltaan jääkiekkoilijalle on.

Aiemmassa kaksoisuratutkimuksessa urheilijoita on useimmiten käsitelty joko yhtenä suurena ryhmänä tai joukkue- ja yksilöurheilijoihin jaettuna. Lajikulttuuriset erot vaikuttavat merkittävästi kilpaurheilijan kaksoisuran suorittamiseen, sillä korkealla tasolla urheilemisen toimintaympäristö näyttyy erilaisena riippuen siitä, missä lajissa kilpaillaan (Salasuo ym. 2015, 484; Aarresola ym. 2016). Kaksoisuria on tämän lisäksi tutkittu pääasiassa nuorten urheilijoiden näkökulmasta (ks. mm. Hämäläinen & Jolkkonen 2020), joiden tarpeisiin suomalainen kaksoisurarakenne onkin rakennettu (mm. Metsä-Tokila 2001, 271–274).

Kaksoisuratutkimukseen on täten jäänyt aukkoja etenkin huippu- ja ammattilaisurheilun suhteen, mutta myös korkeakouluopiskeluympäristöön liittyen.

Jääkiekkoilun ja sen pelaajien tutkiminen on perusteltua, sillä lajin asema suomalaisessa urheilukulttuurissa on ainutlaatuinen ja se on suomalaisia eniten kiinnostava urheilulaji (Sponsor Insight 2019). Erityisyydestä kertoo myös se, että yli puolet suomalaisista joukkuelajien ammatturheilijoista on miesjääkiekkoilijoita (Neva 2019). Suomalaisen jääkiekon, pääasiassa miesten puolella, pitkälle kehittyneen ammattilaistumisen myötä voidaankin olettaa, että urheilu-uran ja opiskelun yhdistämiseen liittyvät haasteet esiintyvät korostetusti juuri jääkiekossa. Ja kuten muussakin huippu-urheilussa, myös jääkiekossa aktiiviura on ohi menevä elämänvaihe.

Saadut tutkimustulokset eivät ole sellaisenaan yleistettävissä yhtäläisiksi muiden lajien urheilijoiden kaksoisurakokemuksien kanssa. Ammattilaisjääkiekon parissa havaituilla kaksoisuran ominaispiirteillä ja käytännöillä saattaa kuitenkin olla käyttöarvoa esimerkiksi muiden ammattimaistuvien palloilulajien piirissä. Joitakin kaksoisuraan liittyviä käytäntöjä, kuten urheilijoita opintoasioissa auttavien lehtoreiden toimen perustamista tai lajin levittämistä kansallisesti koko urheilulukiojärjestelmään, on kokeiltu ensimmäisenä jääkiekon yhteydessä (Metsä-Tokila 2001, 271–274; SJRY 2021b). Jääkiekkoilun hankkimat ainutlaatuiset resurssit mahdollistanevat uudistusten etulinjassa toimimisen myös jatkossa.

2 KAKSOISURA

Urheilijan elämän eri osa-alueet ovat olleet tutkijoiden mielenkiinnon kohteina vuosikymmenien ajan. Vuolle (1977) selvitti laajassa suomalaisia huippu-urheilijoita käsitelleessä tutkimuksessaan, miten osallistuminen huippu-urheiluun vaikuttaa urheilijoiden elämäntapaan muodostumiseen. Vuolle otti tutkimuksessaan huomioon perhe-, työ- ja koulutusuran urheilulle rinnakkaisina elämänsisältöinä. Urheilu näytteli jo tuolloin merkittävää roolia urheilijan elämässä, ja sen vaikutukset ulottuivat myös muille elämänaloille. Kouluttautumiseen urheilu vaikutti niin, että noin kolmasosa koki koulutuksensa kärsineen urheilun vaikutuksesta. Haittavaikutuksen kokeneista suurin osa oli asettanut urheilutavoitteet ensisijaisiksi kouluttautumisen edelle, ja tuolloin urheilijoille tavanomainen ratkaisu oli siirtää kouluttautuminen myöhäisempään ajankohtaan. (Vuolle 1977, 106–109.)

Vuolteen tutkimuksesta lähtien monet perusasiat opiskelu- ja urheilu-uran yhdistämiseen liittyen ovat pysyneet samankaltaisina, mutta ympäristö on monin tavoin muuttunut. Myöhemmässä tutkimuksessa urheilun ja opiskelun yhdistämistä kuvaamaan on yleistynyt käsite kaksoisura. Joissain yhteyksissä käsitteeseen alle saatetaan liittää opiskelun lisäksi myös urheilun ja työssäkäynnin yhdistäminen (Ryba, Aunola, Ronkainen, Selänne & Kalaja 2016). Tutkielmassani pääpainopisteenä on opintojen yhdistäminen huippuvaiheen jääkiekkoiluun, joten kaksoisuran käsitettä käytetään sen vakiintuneessa merkityksessä kuvaamaan opiskelu- ja urheilu-uran yhdistämistä.

On huomattava, että yksin kaksoisuran käsitteeseen ei sisälly tietoa urheilijan tasosta, mutta kokemukset opiskelun ja urheilun yhdistämiseen liittyvistä mahdollisista haasteista ovat usein vahvasti sidoksissa urheilijan tasoon. Joissain yhteyksissä kaksoisurasta puhutaan myös opiskelujen ohella harrastuksenomaisesti urheiltaessa. Yleisesti ottaen varsinaisen kaksoisuran voidaan kuitenkin ajatella syntyvän urheilu-uran muuttuessa kilpailulliseksi tai tavoitteelliseksi. Peruskoulussa opiskelevien urheilua harrastavien nuorten ja lasten kohdalla ei usein ole kyse kahdesta rinnakkaisesta urasta, sillä näissä ikävaiheissa koulunkäynti on keskeinen elämänsisältö, johon liikuntaharrastuksen ei tulisi vaikuttaa. Sen sijaan lukioon tai

ammattiopistoon siirtyessä urheilija on usein saavuttanut urallaan vaiheen, jossa urheilun tavoitteellistumisen myötä urheilu-uran rinnalla tapahtuvan koulutuksen menestyksekkäs suorittaminen vaatii suunnitelmallisuutta ja puntarointia molemmilla elämänaloilla tehtäviin panostuksiin.

2.1 Kaksoisura yhteiskunnalle

Suomalaisessa urheilukulttuurissa on tehty selkeä ero liikunnan ja urheilun käsitteiden välille. Liikunnalla tarkoitetaan harrastuksenomaista fyysistä toimeliaisuutta. Urheilu taas käsitetään vakavahenkisempänä ja kilpailukeskeisempänä osana liikuntaa, eli selkeästi eriytyneenä liikunnan osa-alueena (mm. Lämsä 2004, 12–13). Suomessa urheilua arvostetaan, ja esimerkiksi jo vuosikymmenien ajan toiminut urheilulukiojärjestelmä on näkyvä osoitus urheilun erityisestä huomioinnista myös koulutuskysymyksissä. Poliittinen kiinnostus urheilijoiden opiskelua kohtaan ilmentää kaksoisuran yhteiskunnallista merkitystä. Parhaimmillaan kaksoisura suojaa urheilijaa uran loppumiseen liittyvältä tyhjiöltä, ja lopettanut urheilija sulautuu kivuttomasti muuhun yhteiskuntaan (Lally 2007). Kaksoisuran yhteiskunnalliset ja yksilölliset hyödyt kulkevatkin usein käsi kädessä.

Suomalaisen urheilujärjestelmässä ja politiikassa tehtävien toimien lisäksi myös Euroopan unionin (EU) linjaukset ohjaavat kaksoisuramahdollisuuksien ja -toimien kehittymistä Suomessa. EU:n urheilijoiden opiskeluun kohdistuva mielenkiinto on ollut EU:lle konkreettinen tapa osallistua urheilupolitiikkaan. Samalla unioni on kasvattanut kiinnostusta kansallisiin kaksoisurarakenteisiin sekä kaksoisuraa koskevan tutkimuksen tekemiseen. Kaksoisuran käytäntöjen ja tekijöiden huomioiminen eurooppalaisessa viitekehyksessä voi luoda yhdenmukaisuutta järjestelmien välille, vaikka yhteneviä urheilurakenteita ei jäsenmaissa olekaan. (EU 2012, 1–2.)

Vuonna 2007 Euroopan unioni julkaisi Urheilun valkoisen kirjan, jossa ensi kertaa laajasti pyrittiin määrittämään urheilun asemaa Euroopassa. EU-politiikan ja EU-lainsäädännön soveltamisen mahdollisuuksia nimenomaisesti urheilussa selvitettiin erillään muista elämänaloista, huomioiden urheilun vahva yhteiskunnallinen ja taloudellinen painoarvo.

Kyseisessä julkaisussa muiden urheilua koskevien kysymysten ohella nostettiin esiin myös kaksoisuran merkitys urheilijoille urheilu-uran jälkeiseen elämään siirtymisessä. (EU 2007.) Julkaisun myötä urheilun – ja samalla kaksoisuran – asema merkityksellisenä osana unionin poliittista päätöksentekoa alkoi vankistua.

Kaksoisuran edistäminen on nykyisin merkittävässä osassa Euroopan unionin liikuntaa ja urheilua koskevaa politiikkaa. Ensiaskeleita liikunnan ja urheilun huomioimista kohti otettiin Euroopan liikuntakasvatuksen teemavuotta 2004 käsitelleessä julkaisussa, jossa Euroopan parlamentti ja neuvosto linjasivat liikunnan ja urheilun olevan tärkeitä yksilön kehitykselle. Raportissa mainittiin lisäksi fyysisen aktiivisuuden mahdollinen parantava vaikutus oppimistuloksiin. Samassa julkaisussa nostettiin esille liikunnan positiiviset vaikutukset sekä henkiseen että fyysiseen terveyteen niin yksilö- kuin väestötasolla. Liikkumiseen ja urheilemiseen liittyvien positiivisten vaikutusten pohjalta suositettiin, että oppilaitosten kaikilla tasoilla tulisi hyödyntää urheilun välinearvoa esimerkiksi liikkuvuuden ja kulttuurivaihdon edistämisessä. Myös kaksoisuriin otettiin kantaa, sillä jatkossa huippu-urheiluun osallistuminen ei saisi muodostua esteeksi kouluttautumiselle. (EU 2003.) Kaksoisurakysymyksestä vaikuttaa muodostuneen sellainen osa eurooppalaista urheilujärjestelmää, jossa EU:lla on ollut konkreettinen vaikuttamisen mahdollisuus.

Urheilun saatua julkilausutun aseman unionin päätöksenteossa, saatiin EU:lta vuonna 2012 urheilijan kaksoisuran edistämisen suuntaviivoja määritellyt ohjeistus. Kaksoisurakannanottoa voi pitää merkittävänä virstanpylväänä kaksoisuran laajemmalle huomioimiselle poliittisissa elimissä. Euroopan unionissa tunnistettiin eurooppalaisen urheilukulttuurin heterogeenisyys, joten kaksoisuraa koskevissa suosituksissa esiteltiin lähinnä jäsenmaiden hyviä käytäntöjä urheilemisen ja opiskelemisen yhdistämisen helpottamiseksi, sekä käsiteltiin niin kaksoisuran suorittamisen hyötyjä kuin ongelmakohtia yleisellä tasolla. (EU 2012.) Urheilun ja koulutuksen välinen suhde on huomioitu EU-julkaisuissa myös tämän jälkeen (mm. EU 2017).

Kaksoisura on otettu yhä laajemmin huomioon suomalaisen urheilun strategiatyössä. Nykyisin huippu-urheilujärjestelmän odotetaan kantavan urheilijasta vastuuta

kokonaisvaltaisesti. Koulutuksen koettua merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa alleviivaa se, että kahden uran yhdistämisen vaativuudesta huolimatta esimerkiksi suurin osa Olympiakomitean tukiurheilijoista ilmoittaa haluavansa suorittaa korkeakoulututkinnon. Kaksoisuravaihtoehdot ovat kuitenkin monet, sillä akateemisen opiskelun vaihtoehdoksi osa urheilijoista kokee mielekkäämmäksi valmistautua uran jälkeiseen aikaan nopeampaa reittiä esimerkiksi hankkimalla ammattitutkinnon oppisopimuskoulutuksella. Urheilujärjestelmän tulisi tukea monipuolisesti urheilijoiden toimenpiteitä uran jälkeiseen aikaan valmistautumisessa. (Härkönen 2014a.)

Suomessa kaksoisura on huomioitu poliittisissa elimissä, urheilujärjestöissä ja lajiliitoissa. Keskeisimmäksi toimijaksi suomalaisen kaksoisuramallin edistämässä etenkin myöhemmissä juniori-ikäluokissa ja aikuisten kilpaurheilussa urheileville on rakennettu urheiluakatemiajärjestelmä. Urheiluakatemiajärjestelmä on Olympiakomitean koordinoima elin, jonka kehitys on 2000-luvun aikana keskittynyt olemassa olevien rakenteiden tiiviimpään yhteistyöhön huippu-urheilun edellytysten parantamiseksi. Urheiluakatemit ovat eräänlaisia yhteistyöverkostoja, joiden piirissä paikalliset toimijat kuten seuraturat, oppilaitokset, kunnat ja erilaiset tukipalvelut yhdistävät voimavaroja urheilijoiden tarpeiden tukemiseksi. Valtakunnallisia urheiluakatemian yhteistyötahoja ovat opetus- ja urheiluviranomaiset, lajiliitot, urheiluopistot, Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta sekä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU. (Opetusministeriö 2010, 11, 36–37; Härkönen 2014b.)

Urheiluakatemiat toiminta alkaa nykyisin jo ennen toiselle asteelle siirtymistä. Vuonna 2017 aloitettu urheiluyläkoulukokeilu on sittemmin vakiintunut ja tuonut urheilemisen osaksi koulunkäyntiä peruskoulussa. Yläkoulukokeilun tavoitteena on ollut urheiluharjoittelun mahdollistavan valtakunnallisen toimintamallin rakentaminen. Vaikka yhtenäistä valtakunnallista toimintatapaa ei kokeilun aikana löytynyt, on urheiluyläkoulutoimintaan oltu tyytyväisiä. (Nieminen, Mononen & Aarresola 2020.) Urheiluyläkoulukokeiluun osallistui 25 koulua (Paananen 2021). Haastetta kansallisen mallin luomiseen aiheuttaa se, että suomalaisen koulutusjärjestelmässä oppilaitoksilla on perinteisesti runsaasti valtaa vaikuttaa opetuksen toteuttamiseen kansallisesti asetettujen vaatimusten täyttymisestä huolehtien (Metsä-Tokila 2001, 271–274). Urheiluyläkoulutoiminnan tulevaisuuden haasteisiin saattaa

myöhemmin liittyä oppilaitosten autonomian lisäksi myös muut kaksoisuraan liitettävät ongelmakohdat.

Toiselle asteelle saavuttaessa Suomessa on 15 urheilulukiota ja 15 urheilijoille koulutusta järjestävää ammattioppilaitosta (Paananen 2021). Jo 1980-luvulta saakka kehittynyt urheilulukio toiminta on luvanvaraista, mutta myös muilla lukioilla sekä ammattioppilaitoksilla on Suomessa mahdollisuudet painottaa liikuntaa ja urheilua opetuksessaan haluamallaan tavalla, jonka myötä urheilulajien valikoima oppilaitoksissa on laaja. (Metsä-Tokila 2001, 271–274.) Järjestely toisella asteella vaikuttaakin toimivalta. Korkealla tasolla urheilu ei aiheuta ainakaan välitöntä opiskelujen laiminlyöntiä, sillä 16–20-vuotiaista maajoukkueurheilijoista 92 prosenttia kertoo opiskelevansa urheilun rinnalla. Heistä yli puolet opiskelevat urheilulukioissa. (Mononen, Blomqvist, Mäkinen & Pusa 2021, 14–15.) Kansallista kaksoisurarakennetta muodostettaessa korkea-asteelle ei toisesta asteesta poiketen luotu urheilulukioon verrattavaa valtakunnallista järjestelyä urheilu-uran ja opiskelun yhdistämiseksi. (Metsä-Tokila 2001, 271–274.)

Myöhemmin Urheiluakatemioiden luoneet edellytyksiä muiden oppilaitosten ohella myös korkeakoulujen ja urheiluseurojen väliselle yhteistyölle, ja nykyisellään verkosto onkin valtakunnallisesti kattava. Urheilijoille suunnattuja koulutusohjelmia on kehitetty joihinkin ammattikorkeakouluihin, mutta selkein puute suomalaisessa kaksoisurajärjestelmässä on perinteisesti ollut korkea-asteen järjestäytymättömyys. (Metsä-Tokila 2001, 293; Härkönen 2014b.) Tästä huolimatta viimeaikainen tutkimus osoittaa, että suomalaiset opiskelevat aikuismaajoukkueurheilijat ovat pääosin löytäneet urheilun ja opiskelun välille heille sopivan tasapainon (Pusa, Mäkinen, Mononen & Blomqvist 2021, 9–12).

Myös parannuksia korkea-asteen kaksoisuran osalta on tapahtunut, sillä suurin osa yliopistoista ja ammattikorkeakouluista on linjannut urheilu-uran riittäväksi perusteluksi opiskeluihin myönnettävät lisäajan saamiseksi. Ongelma lisäajan hakemiseen liittyen on kuitenkin se, että sitä haetaan vasta, kun tarve ilmenee. Tällöin urheilijalla ei opintoja aloitettaessa ole täyttä varmuutta mahdollisesta lisäajasta, eikä henkilökohtaista opintosuunnittelua voi laskea lisäajan myöntämisen varaan. (Kärmeniemi, Lämsä & Savolainen 2013, 56–57.)

Opiskeluaikaan liittyvät toimenpiteet ovat urheilijan kaksoisuran kannalta usein vaikutuksiltaan keskeisiä. Urheilijat etenevät opinnoissa keskimääräisesti sitä hitaammin, mitä korkeamman tason urheilijasta on kyse (Lämsä ym. 2014 33–34). Korkeakoulupolitiikassa on viime vuosina pyritty nopeampaan valmistumiseen, ja se ajaa kaksoisuraa suorittavat urheilijat vielä aiempaa tukalampaan asemaan, mikäli urheilijoita ei säädöksissä erikseen huomioida. Sen sijaan ehdotukset etäopintojen, avoimien opintojen ja kesäopetuksen kehittämiseksi nähdään urheilijoiden kannalta edullisina. Opintojen aikataulullisten kysymysten huomioimisen lisäksi urheilijoiden paremmalla opinto-ohjauksella on mahdollista vähentää drop out -ilmiötä. (OKM 2004 33–36; 2012, 43–45.)

Kaikkiin opiskelijoihin kohdistuvat opintopoliittiset toimenpiteet vaikuttavat myös kaksoisuraa suorittaviin urheilijoihin. Viime vuosina korkeakoulupolitiikassa on tehty muutoksia korkeakoulujen hakukäytännöissä suuntaan, jossa lukiomenestystä korostetaan pääsykoemenestyksen kustannuksella. Tämänkaltaiset opintopoliittiset toimenpiteet voivat aiheuttaa kaksoisuraa suorittavien urheilijoiden tilanteen muuttumista tukalammaksi yhä varhaisemmassa vaiheessa. Opintojen vaatimustason, tavoitteellisuuden ja vaikutuksen myöhempään elämäntilanteeseen kasvaessa urheilu-uraan panostamiseen liittyvät riskit tulevat ajankohtaisiksi entistä nuoremmille.

Suomessa urheilijoiden taloudellista tilannetta helpottamaan on suunniteltu muutamia eri tukimuotoja, kuten opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä urheilija-apuraha, Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiön apuraha (URA) ja erilaiset valmennustuet. Mainituista etenkin URA-apurahan myöntäminen on selkeimmin koulutukseen perustuvaa, muiden tukimuotojen ollessa lähinnä urheiluperusteisia. Lisäksi myös erilaiset yhteiskunnan tukimuodot, joita ei ole kohdistettu pelkästään urheilijoille, toimivat usein urheilijan tulonlähteinä. Esimerkiksi kaksoisuraa suorittavalla urheilijalla opintotuki voi olla tavoitteellisen urheilemisen mahdollistava tulonlähde. (Kärmeniemi ym. 2013, 7–8.)

2.2 Kaksoisura urheilijalle

Ammattuurheilijaksi yltäminen edellyttää vuosikausien systemaattista harjoittelua ilman varmuutta haaveiden tai tavoitteiden realisoitumisesta. Salasuon ym. (2016) suomalaisten

huippu-urheilijoiden elämänkulkua 2000-luvulla selvittänyt tutkimus luo yleiskuvan ammattilaisurheilun vaatimuksista nykypäivänä. Urheilu-uralla tapahtuvat urasiirtymät näyttävät tapahtuvan joukkueurheilussa etenkin huippujen kohdalla hieman yksilöurheilua varhaisemmassa vaiheessa (Salasuo ym. 2016, 298–299). Aikaistuneet siirtymät esimerkiksi aikuisten ammattilaisurheiluun lisäävät kaksoisuran suorittamisen haastavuutta, sillä huippu-urheilun vaatimustason kohtaaminen yhä nuorempana vaikuttaa väistämättä myös koulutusuran muodostumiseen.

Toisen asteen tutkinto ei yksinään riitä valmistamaan urheilu-uran jälkeiseen työelämään, sillä pelkkä ylioppilastutkinto ei ole erityinen valttikortti. Urheilijan ammattilaisura voi venyä kestoaltaan pitkäksi, eikä uran aikana ole tarvetta tehdä urheilun lisäksi muita töitä. Monissa tapauksissa ammattilaisuuden kynnyksellä hankitun ammattikoulututkinnon merkitys urheilu-uran jälkeisessä työnhaussa voi jäädä pieneksi. Siksi urheilijoille tulisi tarjota mahdollisuuksia jatkokoulutusta urheilun ohessa. (Metsä-Tokila 2001, 293.)

Urheilijat ovat usein omistautuneet lajilleen lapsesta saakka, ja heidän ensisijainen identiteettitekijänsä on usein juuri urheilu. Etenkin urheilu-uran viimeiseen siirtymään eli lopettamiseen liittyvät hankaluudet näkyvät yksilötasolla, mutta voivat myös heijastua lähipiiriin (Brown, Webb, Robinson & Gotgreave 2018; Brown ym. 2019). Muut urheilijan identiteettiin vaikuttavat tekijät, kuten opiskelu, voivat auttaa urheilijaa lopettamisprosessin aikana, sillä lopettamiseen liittyy hankaluuksia uuden identiteetin muodostamisen, urheilijastatuksesta luopumisen ja urheilupiireistä ulosjäämisen myötä. (mm. Lally 2007; Opetusministeriö 2010, 18; Brown ym. 2018.)

Kaksoisuraan liittyvät merkittävimmät hyödyt näyttävät realisoituvan urheilu-uran lopettamisen siirtymävaiheessa, urheilun jälkeiseen elämään sopeutumisessa ja työelämään siirtymisessä. Urheilijoiden suhtautuminen opiskeluun on yleensä myönteistä, ja tätä korkeaa motivaatiota tulisi pyrkiä tukemaan, sillä urheilijat kokevat opiskelun mielekkäänä, kunhan siitä ei ole haittaa urheilusuoritukselle. (mm. OKM 2004, 42; Christensen & Sørensen 2009; Cosh & Tully 2014.) Salasuo ym. (2015, 317) huomauttavat, että myös korkeakouluopinnot tulisi saada osaksi huippu-urheilu-uraa. Huipulle tähtäävien opiskelijaurheilijoiden vahvan

urheilijaidentiteetin myötä opiskelupaikkoja on pohdittu urheiluharjoittelun näkökulmasta jo yliopistoon pyrkiessä (Miller & Kerr 2002).

Muiden joukkueurheilijoiden kokemukset opiskelusta urheilun rinnalla lisäävät esiymmärrystä myös jääkiekkoilijoiden kaksoisurillaan kohtaamista haasteista. Ammattimainen urheilu on kuluttavaa, ja urheilemiseen ollaan valmiita käyttämään merkittävä määrä voimavaroja. Haasteet opiskelun ja urheilun yhteensovittamisessa näyttäytyvät osin samankaltaisina urheilumuodosta riippumatta, mutta joukkueurheilu harjoitusaikatauluineen tuo kuitenkin kaksoisuraa suorittavalle urheilijalle lisähaasteita (Hickey & Kelly 2005; EU 2012, 31; Ryan 2015). Kaksoisuralta urheilu-uraan kohdistuviksi hyödyiksi ajatellaan terveyteen, hyvinvointiin ja yksilön kehitykseen liittyvät tekijät, kuten parempi elämän tasapaino, matalammat stressitasot ja urheilussa hyödyllisten persoonallisuustekijöiden kehittyminen (EU 2012, 5).

Eri lajien huippujen kokemukset kaksoisurasta ovat keskenään erilaisia. Erot myös korostuvat esimerkiksi yksilö- ja joukkuelajien urheilijoiden välillä, joskin huipputasolle tyypillisesti urheilijat usein järjestävät elämänsä urheilun ehdoilla. Joukkueurheilu, kuten jääkiekko, saattaa mahdollistaa urheilijan ammattiaseman, joka saattaa jopa ohjata urheilijaa luopumaan opiskeluistaan. Muissa lajeissa opiskelu taas saattaa muodostua nimenomaisesti huippu-urheilu-uran mahdollistavaksi tekijäksi. Kokonaisuutena ammattimaistumis- ja ammattilaistumiskehitys on aikaansaanut vaatimustason nousun myös amatööripohjaisessa urheilussa. (Ryba, Ronkainen & Selänne 2015.)

Yleisesti voidaan todeta, että etenkin urheilu-uran aikana huippua havittelevilla urheilijoilla on taipumus priorisoida urheiluun liittyvät tavoitteet akateemisia tavoitteita tärkeämmiksi. Usein tavoitteeksi opiskeluissa tosin muodostuu kurssien läpäiseminen. Urheilijat kuitenkin kokevat kaksoisuran itsessään tärkeäksi. Urheilijat uskovat omaavansa niin edellytyksiä kuin halua menestyä myös korkeakoulutuksessa, mutta ammattimaisen urheilun aiheuttama ajanpuute, ylimääräisen suunnittelun tarve ja opintojen viivästyminen vaikuttavat opiskelumotivaation kielteisesti. Urheilijoiden valmius opiskelemiseen on useissa tapauksissa hyvä, kunhan opiskelun ei koeta haittaavan urheilua. Urheilijat eivät tietoisesti laiminlyö

opiskelua, mutta urheilun ehdoilla tehdyt päätökset ajavat urheilijoita tilanteeseen, jossa opiskelut jäävät paitsioon. (Cosh & Tully 2014; Defruyt, Wylleman, Kegelaers & De Brandt 2019.)

Huipulle nouseminen vaatii urheilijalta useita urheilun ehdoilla tehtäviä päätöksiä, jotka onnistuessaan tukevat seuraavaa urheiluvetoista päätöstä. Urheilu-uran kannalta edulliset päätökset voivat johtaa siihen, että saavutetaan piste, jonka jälkeen urheiluun on ”pakko” panostaa. (Salasuo ym. 2016, 304–305.) Edellä kuvattua kulkua voi kuvailla tiedostetuksi ajautumiseksi. Useimmissa valintatilanteissa, joissa päätöksiä tehdään urheilun ehdoilla, valinnat kulminoituvat juuri urheilun ja koulutuksen välille. Ammattilaisurheilijat ovat kuitenkin tyytyväisiä asemaansa ja tunnistavat olevansa etuoikeutettuja saadessaan elantonsa urheilusta, sekä tiedostavat urheilu-uraan panostamiseen liittyvät riskit että uran keston rajallisuuden. (Salasuo ym. 2016, 242, 307–308.)

Samankaltaista urheilun koulunkäyntiä jyräävää vaikutusta on havaittu myös nuoria tavoitteellisia joukkueurheilijoita tutkittaessa. Urheilijat lataavat kaikki käytössä olevat voimavaransa urheilu-uraan. Opiskelu jää urheilijoilla sivuosaan, sillä koulutyöllä ei koeta olevan suoria hyödyttäviä vaikutuksia urheilussa menestymiseen. Näyttääkin siltä, että ammattilaistumiskehityksen myötä urheiluseurat vaikuttavat urheilijoiden ajankäyttöön yhä varhaisemmissa ikävaiheissa. Aikataulupaineet voivat aiheuttaa stressiä, huonompia koetuloksia ja drop out -ilmiötä. (Christensen ja Sørensen 2009.)

Etenkin korkean tason tai ammattilaisuuden jo saavuttaneet pelaajat vaikuttavat olevan valmiita uhraamaan ”kaikkensa” urheilu-urallaan. Vielä opiskelevien pelaajien arvosanat ovat kuitenkin usein kehnompia kuin kanssaopiskelijoilla. Vaikka pelaajat tiedostavat koulutuksen merkityksen uran päättymiseen liittyvän siirtymän helpottamisessa, ei energiaa opiskeluun yksinkertaisesti riitä. Hankaluuksia kaksoisuran suorittamiselle aiheuttaa myös näissä tapauksissa etenkin urheiluun liittyvät aikataulut ja niiden vaihtelu. (Hickey & Kelly 2005.) Samankaltaisiin johtopäätöksiin on päädytty huippu-urheilijoita tutkittaessa usein, sillä urheilijat vaikuttavat asettavan urheilu-uran muiden elämäntilojen edelle. Urheilijat ja laji-

ihmiset, kuten valmentajat, suhtautuvat kaksoisuraan positiivisesti niissä määrin, kun opiskelu ei haittaa urheilua tai vaikuta urheilun ehdolla laadittuihin aikatauluihin. (mm. Ryan 2015.)

Talvilajien urheilijoiden kaksoisuria käsittelevä tutkimus on nostanut esiin erityisesti talvilajeja koskettavan ongelman, sillä niissä hektisin kilpailukausi osuu yhteen oppilaitosten lukukausien kanssa (Kerstajn, Lupo, Capranica ja Doupona Topic 2018). Talviurheilun ja opiskelemisen yhdistämistä erityisenä ongelmakohtana käsitellään myös Euroopan unionin kaksoisuraa koskevissa suosituksissa (EU 2012, 31). Tämä haaste koskettaa luonnollisesti myös jääkiekkoa.

Edellä esitetyn tutkimustiedon valossa voidaan todeta, että joukkueurheilijoiden kokemat hankaluudet kaksoisuran toteuttamisessa näyttäytyvät samankaltaisina eri puolilla läntistä maailmaa urheilulajista riippumatta. On kuitenkin huomattu, että eri kansalaisuuksien omaavien urheilijoiden kaksoisurat muodostuvat erilaisiksi järjestelmistä johtuvista syistä, mikä taas selittää paikallisen kaksoisuratutkimuksen tarpeen (Kerstajn ym. 2018). Huippu-urheilijat elävät urheilun ehdoilla, mutta haluaisivat samalla panostaa opiskeluun mahdollisuuksien mukaan. Keskeisimmiksi urheilijoiden kokemiksi haasteiksi muodostuvat huippu-urheilun ja opiskelun asettamat aikatauluvaatimukset, ja useimmissa tapauksissa näistä kahdesta opiskelu jää panostuksiltaan toissijaiseksi.

3 KIEKKOA JA KOULUA

Viime vuosikymmeninä jääkiekon kehitys täysiveriseksi ammattilaisurheiluksi on tarkoittanut sitä, että urheilu-uran aikainen työskentely jossain muussa ammatissa on etenkin jääkiekon korkeimmalla suomalaisella sarjatasolla Liigassa pelaavilla pelaajilla muuttunut tarpeettomaksi ja käytännössä mahdottomaksi (Roslund 2017, 31). Jääkiekon ammattimaistuminen vaatii pelaajilta yhä merkittävämpiä panostuksia urheiluun, jolloin muut elämänaalat voivat jäädä paitsioon.

Urheilussa saavutettu kyvykkyys vaikuttaa jo myöhäisessä juniorivaiheessa kaksoisurasuhtautumiseen niin, että korkeammilla sarjatasoilla pelaavilla jääkiekon merkitys korostuu opiskelemisen kustannuksella (Hämäläinen & Jolkkonen 2020, 27–29). Myös jääkiekkojärjestelmä muuttuu vaativammaksi myöhäisessä teinivaiheessa, jossa tavoitteellisuus ja koettu pätevyys on avainasemassa urheilu-uran jatkamisen suhteen (Konttinen 2019, 19–20).

3.1 Jääkiekon vaikutus muille elämänoille

Perusteellisimmin suomalaisten ammattijääkiekkoilijoiden asemaan on syvennytty Vuolteen (2001) entisten SM-liigakiekkoilijoiden elämänuraa käsitelleessä tutkimuksessa, jossa perehdyttiin muun muassa pelaajien sosiaalisen elämän, taloudellisen perustan ja nykyisen ammattiaseman lisäksi koulutuskysymyksiin ja uran loppumiseen liittyviin kokemuksiin. Vuonna 2007 toteutettiin monilta osin samankaltainen tutkimus, joka toimii päivitettyinä jatko-osana ensimmäiselle (Vuolle 2007). Tutkimusten mukaan jääkiekkoilu vaikutti opiskelemiseen eri tavoin. Myönteisistä vaikutuksista nousi kokemus urheilun kehittävästä vaikutuksesta itsekuriin, kunnianhimoon ja paineen alla työskentelyyn, jotka koettiin opiskelussa vaadittaviksi ominaisuuksiksi. Jääkiekkoilu oli myös auttanut koulutukseen pääsyssä, minkä lisäksi urheilusta ansaitut varat mahdollistivat opiskelun ilman lainaa tai rahahuolia. Haittavaikutuksia opiskelulle jääkiekosta koitui useimmiten ajan ja energian puutteen myötä. Sen lisäksi osa vastaajista koki opiskeluun kohdistuvaa mielenkiinnon puutetta ja keskittymisvaikeuksia. (Vuolle 2001, 6–7, 20–22.)

Vuosituhanen vaihteessa jääkiekkoilijoiden ja muiden huippu-urheilijoiden välisiä koulutuksellisia eroja ei juurikaan löytynyt toisen asteen opintoihin saakka. Sen sijaan korkeakoulututkinnon oli jääkiekkoilijoista suorittanut noin 18 prosenttia, kun aiemmin tutkituilla muiden lajien urheilijoilla osuus oli ollut 25 prosentin luokkaa. Etenkin peliuran aikana jääkiekkoilijat olivat vertailuryhmiään tyytymättömämpiä koulutustasoonsa, ja he olivat huomanneet urheilun kielteiset vaikutukset useammin. (Vuolle 2001, 19–21; 2007, 8.) Uran jälkeiseen työelämään siirtyneet jääkiekkoilijat kuitenkin kokivat urheilu-uran vaikuttaneen edistävästi työtehtäviin, ja he olivat tyytyväisiä ammateissaan. Myönteisistä vaikutuksista työelämään esille nousivat vaikutukset ammatinvalintaan tai työpaikan saantiin sekä sosiaalisten valmiuksien kehittyminen uran aikana ja tunnettavuuden luoma pohja suhteiden rakentamisessa. (Vuolle 2001, 23–25.)

Jääkiekkouran lopettamisen vaikeaksi tai erittäin vaikeaksi koki Vuolteen (2001) tutkimuksessa noin neljäsosa kiekkoilijoista. Lopettaminen oli kuitenkin muuttunut jälkimmäiseen tutkimukseen mennessä haastavammaksi, sillä jopa 40 prosenttia lopettaneista oli kokenut uran päättymisen vaikeaksi tai erittäin vaikeaksi. Uran päättämisen koettuun helppouteen vaikuttaa etenkin lopettamiseen ennalta valmistautuminen, ja se onko jääkiekon tilalle tullut jotakin tärkeää elämänsisältöä. Lopettaneet jääkiekkoilijat ovat kuitenkin lähes poikkeuksetta tyytyväisiä menestykseensä urheilijoina. Koettu tyytyväisyys urheilu-uraan on yhtäläinen muiden joukkuelajien urheilijoiden sekä yksilöurheilijoiden kanssa. Uransa päättäneiltä kysyttiin myös, valitsisivatko he urheilu-uran, jos pääsisivät valitsemaan uudelleen. Jääkiekkoilijoista neljä viidestä oli vuosituhanen vaihteen tutkimuksessa sitä mieltä, että valitsisi epäröimättä urheilun. Hieman alle viidesosa kertoi, että harkitsisi tarkkaan valintaa urheilijaksi ryhtymisessä. Keskeisenä syynä esiin nousi urheilu-uralla menestymisen vaatimukset, ja niistä seurannut tavoitteiden lykkääminen tai hylkääminen etenkin koulutuksen ja työelämän osalta. Vain yksi 130:sta vastaajasta vastasi, ettei valitsisi urheilu-uraa uudestaan. (Vuolle 2001, 28–30; 37–43.)

Myöhempi tutkimus tukee monilta osin Vuolteen tutkimuksissa saatuja tuloksia. Ammattimaisen urheilun vaikutukset opiskeluun näkyvät nykyisin selvästi jo nuorilla jääkiekkoilijoilla. Alle 20-vuotiaiden kahdella korkeimmalla sarjatasolla pelaavat kiekkoilijat järjestävät elämäänsä jääkiekko edellä, ja urheilijuus toimii opiskelijuutta vahvempana

identiteettitekijänä (Hämäläinen & Jolkkonen 2020, 26–28). Roslundin (2017, 24) tutkimuksessa ei kuitenkaan havaittu vahvan urheilijaidentiteetin kielteistä vaikutusta myöhempään elämäntilanteeseen, joskin tutkimukseen haastateltujen urheilu-urasta oli kulunut keskimäärin lähes kaksikymmentä vuotta. Lopettaneet ammattipelaajat kokivatkin jääkiekkouran jälkeiseen elämäntilanteeseen myönteisesti vaikuttavina tekijöinä esimerkiksi lopettamiseen ennalta valmistautumisen, kouluttautumisen sekä tyytyväisyyden urheilu-uraan. (Roslund 2017, 18–23.)

Vuolteen tutkimuksista on kulunut jo hyvä tovi, ja vuosituhannen ensimmäisellä vuosikymmenellä hankittua tutkimustietoa voi nykyisin pitää lähinnä suuntaa antavana. Jääkiekkouran positiiviset vaikutukset koulutukseen, kuten paineen alla työskentelyn kehittyminen, lienevät joka tapauksessa voimassa nykyisinkin. Jääkiekkoilijoiden muita urheilijoita alhaisempi osuus korkeakoulututkinnon suorittaneista ja urheilu-uran kielteisten vaikutusten kokeminen selittyvät sillä, että jääkiekko on jo 1990-luvulla ollut korkean vaatimustason ammattilaisurheilua. Urheilun ammattimaistumiskehityksen yhä edetessä opiskelun sovittaminen jääkiekkouran rinnalle tuskin on ainakaan helpottanut.

3.2 Jääkiekkouran vaatimukset

Suomalaisen oikeuskäytännön mukaisesti työsopimuksen seuran tehnyt urheilija on työsuhteessa seuran, jonka myötä työnantaja saa valtuudet vaikuttaa urheilijan aikatauluihin ja käyttäytymiseen. Joukkuelajeissa edellä kuvattu menettely on toiminnan edellytys, sillä kokonaisuus koostuu useiden ihmisten työsuorituksesta. Tavanomaisesti seuroilla on myös mahdollisuus vaikuttaa työsopimusten alaisten urheilijoiden vapaa-aikaan ja käyttäytymiseen vaatimuksilla, joiden mukaan urheilijan elintavat eivät saa vaikuttaa kielteisesti itse urheiluun tai seuran maineeseen. Vastineena urheiluseuraan sitoutumisestaan pelaajalle maksetaan palkkaa. Jääkiekkoilijoiden sopimukset ovat työn erityislaatuudesta ja ammattiuran lyhyestä kestosta johtuen työlain mukaisesti määräaikaisia. Työsopimusten määräaikaisuudesta johtuen pelaajat toimivat jatkuvasti paineen alaisena, sillä uusi sopimus ja tulotaso on erikseen ”ansaittava”. (Rauste 1997, 105–118; Ekman 2004.) Määräaikaisuuksista seuraa usein se, että jääkiekkoilijat muuttavat työnsä perässä paikkakunnalta toiselle.

Sopimukset kestävät poikkeuksia lukuun ottamatta yhdestä kolmeen pelikautta, joten pitkäjänteinen lajin ulkopuolisen elämän suunnittelu on haastavaa. ”Matkalaukkuelämä” vaikuttaa väistämättä myös opiskelumahdollisuuksiin.

Jääkiekkoilijoilla on työsopimuksensa myötä lainsäädännöllinen velvoite osallistua joukkueen toimintaan työnantajaseuransa määrittämien aikataulujen mukaisesti. Joukkueurheilijalla omiin aikatauluihin vaikuttamisen mahdollisuudet ovat siis rajalliset. Nykyisin vallitsevan käytännön mukaisesti Suomen korkeimman sarjatason Liigan joukkueet harjoittelevat pääasiassa aamupäivällä, joten opiskeluaikataulujen sovittaminen jääkiekkoilun työaikoihin on haastavaa. Miesten toiseksi korkeimmalla sarjatasolla Mestiksessä harjoitusaikataulut vaihtelevat seurakohtaisesti osan harjoittellessa aamupäivällä, osan alkuillasta. Aikataulujen vaihtelevuutta lisää se, että jääkiekkoilijoiden työsuoritukset eivät rajoitu pelkästään harjoitustapahtumiin, sillä jääkiekko-ottelut sijoittuvat ilta-aikaan sekä arkena että viikonloppuna.

Pelaajien oma priorisointi kaksoisuran rakentumisessa on avainasemassa jo juniorivaiheessa. Pelaajat kokevat valmentajien suhtautuvan myönteisesti alle 20-vuotiaiden joukkueissa pelaavien pelaajien opiskeluihin liittyviin päätöksiin, liittyivätpä ne sitten kouluun panostamiseen tai sen laiminlyömiseen. (Hämäläinen & Jolkkonen 2020, 25.) Viimeaikainen tutkimus osoittaa, että suomalaiset jääkiekkovalmentajat suhtautuvat kouluttautumiseen poikkeuksetta myönteisesti. Toisaalta valmentajien suhtautuminen kaksoisuraan rakentuu jääkiekkolähtöisesti, ja opiskelun rooli näyttäytyy nimenomaisesti varasuunnitelmana, mikäli ura ammattilaisjääkiekossa ei nuorelle urheilijalle aukene. Valmentajat myös tiedostavat opiskelun arvon uran loppumiseen liittyvän siirtymän helpottajana. Koulutus nähdäänkin valmentajien toimesta usein jääkiekkoilua tärkeämpänä elämän osa-alueena, mutta urheilijoiden arjessa koulutuskysymykset otetaan tästä huolimatta vaihtelevasti huomioon. (Ronkainen, Ryba, Littlewood & Selänne 2018.) Roslundin (2017, 29) tutkimat entiset ammattijääkiekkoilijat kuitenkin huomauttavat, että huonoimmassa tapauksessa uran aikana opiskelemisen tulkitaan lajitoimijoiden näkökulmasta heikentävän sitoutumista jääkiekkoammattiin.

Nuoret kiekkoilijat kertoivat, että ympärillä olevien ihmisten vaikutus opiskeluininnostukseen on ilmeinen. Mikäli kaveripiiri piti opiskelua tärkeänä, heijasteli se myös kiekkoilijoiden käytökseen. Ylipäätään 68 prosenttia nuorista kiekkoilijoista tunnisti opiskelun tärkeyden. Lisäksi tietoa opiskelumahdollisuuksista toivottiin mahdollisimman varhain. (Hämäläinen & Jolkkonen 2020, 27–31.)

3.3 Jääkiekon kaksoisurarakenne

Jääkiekko on suosituin laji urheilupainotteisissa toisen asteen oppilaitoksissa (Nieminen 2019), ja kuuluu useimpien liikuntaan ja urheiluun painottuneiden koulujen lajivalikoimaan. Jääkiekko on tarkoituksenmukaisesti levitetty koko urheilulukiojärjestelmään mahdollisimman laajan valtakunnallisen kattavuuden varmistamiseksi, jotta välttyttäisiin muodostamasta seuroille epätasa-arvoista asemaa nuorten pelaajien rekrytoinnissa (Metsä-Tokila 2001, 271–274). Jääkiekossa tapahtuvan kilpailun tasapuolisuuden huomioiminen toisen asteen koulutuksen järjestämisessä on oiva esimerkki lajin yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Jääkiekkoilu vaikuttaa opiskeluun jo nuorilla pelaajilla. Toisen asteen opintoja suorittavien jääkiekkoilijoiden suhtautuminen opiskeluun vaihtelee yksilöllisesti. Lukiota suorittavat kiekkoilijat vaikuttavat kuitenkin suhtautuvan opiskeluun ammattikoulussa opiskelevia pelikavereitaan myönteisemmin. (Hämäläinen & Jolkkonen 2020, 25–29.) Muutos urheiluvaikutteiseen toisen asteen opiskeluun on ollut havaittavissa jo pidempään. Urheilulukion tai muuten liikuntaan painottuneeseen toisen asteen koulutukseen oli osallistunut 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä pelanneista ammattijääkiekkoilijoista miltei kuusi kymmenestä, kun taas tuolloin jo lopettaneista pelaajista urheilu- tai liikuntapainotteisen koulun käyneitä oli noin 46 prosenttia (Vuolle 2007, 10).

Edellä esitellyn kaksoisurajärjestelmän valossa ammattijääkiekkoilijoiden kaksoisuriin eniten vaikuttavia tekijöitä ovat opintojen ja opintoaikojen joustavuus. Toisaalta aikuisten Mestiksessä vain harvat pelaajat pystyvät nykytilanteessa pelaamaan ammattilaisina.

Puoliammattilaisena urheileville pelaajille yhteiskunnan tukijärjestelmistä esimerkiksi opintotuella voi olla suuri merkitys urheilijan toimeentulon ja ammattimaisen urheilun mahdollistajana. Yhä pelaaviin liigakiekkoilijoihin keskittyvässä tutkielmassa urheilijoille kohdistettujen taloudellisten tukimuotojen seikkaperäinen läpikäyminen ei lähtökohtaisesti ole olennaista, vaikkakin tukijärjestelmien vaikutus voi tapauskohtaisesti ja uran eri vaiheissa olla merkittävä. Suomessa pelaavien pääsarjatiekkoilijoiden keskiansio on noin 75 000 euroa pelikaudessa (Neva 2019).

Mestis-ympäristöä selvitettäessä on käynyt ilmi sarjan muuttuneen pääasiassa puoliammattilaissarjaksi, jossa pelaajien kausiansio jää miltei poikkeuksetta alle 11 190 euron vakuutusrajan. Pelkästään jääkiekkoiluun keskittyvien pelaajien määrä, keskimäärin 14 per joukkue, on tästä huolimatta merkittävästi suurempi kuin pelaamisen ohella opiskelevien pelaajien määrä, joita oli keskimäärin viisi per joukkue. (Suvinen 2020, 89–90.)

Vuonna 1973 perustettu Suomen Jääkiekkoilijat ry on suomalaisten jääkiekkoilijoiden keskeisin edunvalvoja. Pelaajayhdistys on ollut merkittävässä roolissa jäseniensä lajin ulkopuolisten koulutusmahdollisuuksien kehittämisessä, ja sen alaisuudessa toimii nykyisin myös vuonna 1982 perustettu Jääkiekkoilijoiden koulutus- ja ammatinedistämissektori. (SJRY 2021a.) Vuosituhannen alussa jääkiekkoilijat kokivat pelaajayhdistyksensä miltei ainoana tahona, joka aktiivisesti edisti jääkiekkoilijoiden koulutusmahdollisuuksia. Kouluttautuminen uran aikana tai sen päätyttyä on merkittävä tekijä jääkiekkoilijoiden urheilu-uran jälkeisen aseman parantamiseksi. (Vuolle 2001, 47–52.) Pelaajayhdistyksen tarjoama tuki urheilun ulkopuolisissa asioissa on koettu myönteisesti tämän jälkeenkin, vaikka sen toiminnassa nähdään myös kehitettävää (Roslund 2017, 31).

Ammattijääkiekkoilijoiden uran aikana tai jälkeen suoritettavaa opiskelua tukevat nykyisin jääkiekkolehtorit. Jääkiekkolehtoreita on maanlaajuisesti kuusi, jotka tukevat entisten ja nykyisten Liiga- ja Mestis-pelaajien opiskeluita. Tehtäviin kuuluu esimerkiksi opinto- ja uraohjausta. Jääkiekkolehtorin toimi on perustettu pelaajayhdistyksen, Suomen jääkiekkoliiton, Liigan ja Olympiakomitean toimesta, ja jääkiekkolehtorit kiinnittyvät paikallisiin urheiluakatemioiden. (SJRY 2021b.)

Pelaajayhdistys auttaa jääkiekkoilijoita koulutuskysymyksissä myös muilla tavoin. Vaihtoehtoja löytyy niin räätälöidyistä ammattikoulutuksista oppisopimuskoulutuksiin (SJRY 2021b). Jääkiekkotoimijat vaikuttavat haasteista huolimatta toimivan aktiivisesti koulutusasioiden parantamiseksi, sillä kouluttautumisen tarve on tunnistettu ja kouluttautumista edistäviä toimenpiteitä tehty. Kaksoisuran suhteen jääkiekkolehtorin rooli on merkittävä, sillä jokaiselle Suomessa ammattiaan harjoittavalle tai harjoittaneelle jääkiekkoilijalle on olemassa selkeästi osoitettu henkilö, jonka puoleen koulutukseen liittyvissä asioissa on mahdollista kääntyä.

Viime vuosien konkreettiset toimenpiteet jääkiekkoilijoiden koulutusmahdollisuuksien parantamiseksi ulottuvat myös korkeakouluihin, sillä Haaga-Helia ammattikorkeakoulu tarjoaa nimenomaisesti jääkiekkoilijoille räätälöityjä avoimia opintoja. Tradenomin tutkinnon perusopinnot käsittävä koulutus on sovitettu suoritettavaksi jääkiekon aikataulujen mukaisesti, ja vuodesta 2015 alkaen jo yli 100 kiekkoilijaa on opiskellut kyseisessä ohjelmassa. Koulutusohjelma on suunniteltu yhdessä Suomen jääkiekkoliiton, Pelaajayhdistyksen ja Liigan alumniohjelman kanssa. (Haaga-Helia 2019.)

3.4 Ammattijääkiekkoilijoiden kaksoisuran nykytila

Suomen jääkiekkoilijat ry on selvittänyt jäsenistönsä opiskeluihin liittyviä kysymyksiä yhtenä osana teettämässään kyselyissä. Tässä luvussa tiivistän jääkiekkoilijoiden pelaajayhdistyksen (SJRY) kaudella 2018–2019 keräämän tilastotiedon. Se toimii pohjustuksena myöhemmin esiteltäville tutkimustuloksille. Pelaajakyselyiden tulokset ovat pysyneet opiskelukysymyksiä samankaltaisina jo useina perättäisinä vuosina. Saamani tilastot ovat yhteenvetoja kyselytuloksista, eikä syvällisen analyysin tekeminen esimerkiksi riippuvuussuhteista ole tästä johtuen mahdollista. Vähäisistä tapahtuneista muutoksista johtuen edellisten vuosien kyselytuloksissa ilmenneiden erojen läpikäyminen olisi puolestaan lähinnä triviaalia. Kyselytulosten esittämisen tarkoituksena on rakentaa yleiskuvaa kaksoisurailmiön nykytilasta suomalaisessa ammattilaisjääkiekkoilussa. (SJRY2019.)

Kaudella 2018–2019 pelaajayhdistyksen Liigassa pelaavilla jäsenillään teettämä kysely osoittaa pelaajien olevan melko kiinnostuneita opiskelemisesta. Tasan viidennes kertoi opiskelevansa jääkiekkoilun ohella, joskin korkeakoulussa opiskelevia tästä joukosta oli alle puolet (45 %). Peliuran aikana opiskella aikoi hieman yli puolet vastanneista, jonka lisäksi peliuran jälkeen opiskelemista suunnitteli noin neljä viidestä pelaajasta. (SJRY2019.)

Samana vuonna pääasiassa puoliammattilaisina pelaavat Mestis-pelaajat vastasivat kyselyyn hyvin samankaltaisesti. Jääkiekkoilun ohella opiskelevia oli Mestis-pelaajista noin neljännes. Hieman yli puolet opiskelevista pelaajista (56 %) opiskeli joko ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Ylipäätään peliuran aikana opiskella aikoi kolme viidestä ja peliuran jälkeen neljä viidestä pelaajasta. Korkeakouluopiskelu oli siis hieman yleisempää Mestiksessä kuin Liigassa. (SJRY2019.)

Korkeakoulututkinnon suorittaminen jääkiekkouran ohella ei kyselyn perusteella ollut aivan tavatonta, sillä kyselyyn vastanneesta 305 liigapelaajasta kahdeksan prosenttia eli 26 kertoi jo suorittaneensa jonkin tutkinnon. Mestiksessä kiekkoilevista tutkinnon oli suorittanut hieman harvempi eli 13 vastaajaa 223:sta. Selvästi suurimmalla osalla kiekkoilijoita koulutustausta oli lukiosta tai ammattiopistosta. (SJRY2019.)

Lisäksi pelaajakyselyissä selvitettiin jääkiekkoilijoiden keskuudessa suosituimpia opiskelualoja. Sekä Liigassa että Mestiksessä pelanneista opiskelevista pelaajista ylivoimaisesti suurin osa opiskeli kaupallisten alojen opintoja. Mikäli pelaajat saisivat vapaasti valita opiskelualansa, suosituimpia olisivat juuri kaupalliset alat, jonka lisäksi erilaiset liikunta-, terveys- ja sosiaalialojen opinnot kiinnostivat kiekkoilijoita miltei yhtä paljon. (SJRY2019.)

4 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieun habituksen muodostumiseen liittyvän käsitteistön ympärille. Tässä luvussa avaan tutkimuksessa sovelletun Bourdieun teoretisoinnin mukaisten habituksen, pääomien sekä kenttien käsitteet.

Bourdieu itse on huomauttanut avointen käsitteiden määrittelemisen olevan mahdollista ainoastaan sen teoreettisen systeemin sisällä, jota ne kulloinkin ilmentävät (Bourdieu & Wacquant 1995, 122–123). Leskinen ja Soronen (2006) kuvaavat Bourdieun käsitteistöä enemmän tutkimusvälineiksi kuin eksakteiksi teorian osiksi. Bourdieun teoretisoinnin väljyys tekee siitä monikäyttöisen ja sen avulla laajempien ilmiöiden, kuten kaksoisuran, tutkiminen on mahdollista.

Tutkimukseni keskittyy kaksoisurahabituksen muodostumiseen vaikuttaviin pääomiin sekä toiminnan alustoiksi rakentuviin kenttiin. Tarkasteluni pääkohteena ovat yksilöiden kerätyt ja kerättävät pääomat, jotka selittävät kaksoisuravalintaa. Lisäksi tarkasteluni keskittyy rakenteisiin, jotka nimenomaisesti vaikuttavat ammattijääkiekon ja korkeakouluopiskelun yhdistämiseen. Muita kaksoisurahabitukseen vaikuttavia taustatekijöitä, kuten henkilöhistoriaa, käsitellään ainoastaan pääomien kartuttamisen näkökulmasta eikä esimerkiksi Bourdieun käsitteistöön sisältyvän luokkajaon lähtökohdista. Esimerkiksi Leskinen ja Soronen (2006) huomauttavat, että Bourdieun ajattelema vanhakantainen luokkajako soveltuu monisäikeisten nykyaikaisten ilmiöiden tarkasteluun etenkin Suomessa melko kehnosti.

4.1 Toimintaa ohjaava habitus

Habituksella kuvataan yksilön päätöksiin vaikuttavien taustatekijöiden kokonaisuutta, kuten henkilöhistoriaa ja käytettävissä olevia pääomia. Habitus ei kuitenkaan ole kohtalo, vaan yksilö voi itse aktiivisesti vaikuttaa elämänsä kulkunsa ja olla rakentamassa habituksensa kehittymistä. Kasaantumalla rakentuva habitus, eli eri osatekijöistä muodostuva yksilöllisyys,

kuitenkin vaikuttaa yksilön tekemiin valintoihin. (Bourdieu & Wacquant 1995, 163–171.) Bourdieun habituksen käsitteeseen sisältyvä ihmiskäsitys jättää kuitenkin runsaasti tilaa yksilön aktiiviselle toimijuudelle, verrattuna esimerkiksi Foucaultin jälkistrukturalismiin (Clément 1995, 148–149). Bourdieun teoretisointi on käytännön teoriaa, jonka ytimenä voidaan pitää yksilön toiminnan kulttuurisidonnaisuuden ymmärtämistä ilman, että yksilön oman ohjautuvuuden merkitys tulisi väheksytyksi (Leskinen & Soronen 2006).

Habitus selittää yhteisön jäsenten yhdenmukaisia toimintatapoja ja täten laajempia käyttäytymismalleja, mutta on tästä huolimatta aina yksilöllinen. Habitus muodostuu ihmisen kokemusmaailman ja yksilöllisten ominaisuuksien summana, joten se myös toimii perustana useille toimijuuteen liittyville valinnoille. Habitus on jatkuvan muutoksen kohteena, sillä esimerkiksi kentiltä karttavat pääomat vaikuttavat yksilön ajatteluun ja toimintamahdollisuuksiin (Leskinen & Soronen 2006).

Bourdieun habituksen käsite myös nivoo yhteen kenttien ja yksilön välistä suhdetta eli toimijuutta. Bourdieu näkee ihmiset järkevinä, mutta ei välttämättä toimiltaan rationaalisina (Bourdieu & Wacquant 1995, 150–161). Rationaalisen ihmiskäsityksen sijaan Bourdieun ajattelu ja teoretisointi jättää riittävästi liikkumatilaa yksilön toiminnan ja toiminnan merkitysten tarkastelulle. Rakenteet vaikuttavat yksilön habituksen ja toimijuuden muodostumiseen, mutta rakenteet tai muodostunut habitus eivät ohjaa yksilöä kohtalonomaisesti uudistamaan tiettyjä toimintamalleja (Bourdieu & Wacquant 1995, 165–170). Tiivistettynä habitus on ihmisen ominaisuuksien ja kokemusten summa, joka ei kuitenkaan tee yksilön toiminnasta täysin ennalta-arvattavaa, mutta rajaa toimintamahdollisuuksia eri tilanteissa (Clément 1995, 154–155).

4.2 Pääomat toimintaa mahdollistavina tekijöinä

Pääomalla tarkoitetaan arkikielessä usein taloudellista varallisuutta, mutta yhteiskuntatieteissä pääoman käsitteellä on totuttu kuvaamaan myös yksilön ominaisuuksia tai käytettävissä olevia resursseja. Bourdieu jakaa sosiaalisen maailman eri ympäristöt kentiksi, joilla toimiminen edellyttää erilaisia pääomia (Leskinen & Soronen 2006). Tällaisten urheilu-uralla

kartutettavien pääomien hyödyntämistä muilla elämäntiloilla on tutkittu myös aiemmin (mm. Pekkala 2011). Pääomiin perustuva käsitteistö on melko yleisesti käytettyä, mutta käsitteiden merkityksissä saattaa esiintyä lievää vaihtelua. Tutkimuksessani pitäydyn Bourdieun pääoman peruslajeissa eli kulttuurisessa, sosiaalisessa ja taloudellisessa pääomassa.

Mainittujen pääomalajien lisäksi pääoman käsitteistöön liitetään usein myös symbolinen pääoma, joka on yksi Bourdieun monimutkaisimmista käsitteistä (Bourdieu & Wacquant 1995, 148). Sen asemointi muiden pääoman peruslajien joukossa vaihtelee. Joskus symbolinen pääoma tulkitaan kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman yhdistäväksi omaksi ylälajikseen taloudellisen pääoman rinnalle (mm. Aarresola 2016, 52; Leskinen & Soronen 2006). Bourdieu itse on joissakin yhteyksissä hahmotellut symbolisen pääoman kolmen aiemmin muodostetun pääomalajin rinnalle lisättäväksi neljänneksi pääoman peruslajiksi (mm. Bourdieu & Wacquant 1995, 147–150). Tässä tutkimuksessa en erikseen tarkastele symbolisen pääoman muodostumista, sillä se ei ole perusolemukseltaan täysin itsenäinen pääomalaji. Symbolisen pääoman muodostuminen on siis riippuvainen muista pääomalajeista, eikä sen täydellinen erottaminen täten ole mahdollista. (Ks. Bourdieu & Wacquant 1995, 148–149; Leskinen & Soronen 2006.)

Pääoman käsitteistö on liitettävissä urheiluun läpikotaisin, sillä esimerkiksi kulttuurisen pääoman alalajiksi luettava fyysinen pääoma voi mahdollistaa yksilölle sosiaalisen nousun yhteiskunnassa. Lisäksi on huomattu, että yksilön omaamat pääomat ennustavat, mihin urheilulajeihin ihmiset kiinnittyvät. (Bourdieu 1985, 163–166.) Ajatus pääomista käyttäytymistä selittävänä ja mahdollistavana tekijänä on sovellettavissa myös kaksoisuralle päätymiseen. Tutkimuksessani keskityn siihen, miten eri pääomatyyppit ohjaavat ammattijääkiekkoilijoita osallistumaan korkeakouluopiskeluun. Tutkimuksellani en siis etsi vastauksia siihen, millaisia pääomia ammattijääkiekkoilijaksi tai korkeakouluopiskelijaksi päätyminen yksilöltä edellyttää. Tällaisten pääomien olemassaoloa, kuten vaikkapa riittävää luistelu- tai lukutaitoa, pidetään tämän tutkimuksen puitteissa perusoletuksena. On kuitenkin huomattava, ettei erottelu kaksoisuran rakentumisessa ole kaikilta osin selvärajaista.

Havainnoimani Bourdieun pääomat jakautuvat siis kolmeen peruslajiin eli taloudelliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen pääomaan. Pääomat ovat eräänlaisia yksilön käytettävissä olevia resursseja tai ominaisuuksia. Tiivistetysti, taloudellisella pääomalla kuvataan erilaisia toimia mahdollistavaa varallisuutta. Pääomalajeista sosiaalinen pääoma kuvaa yksilön inhimillistä elinpiiriä eli muun muassa verkostoja sekä tuttavuus- ja arvostussuhteita. Kulttuurinen pääoma on pääomalajeista yleisin ja se käsittääkin sekä tiedolliset että taidolliset ominaisuudet. Bourdieu jakaa kulttuurisen pääoman edelleen ruumiillistuneeseen, objektiivituneeseen ja institutionalisoituneeseen ilmenemismuotoon. (Bourdieu & Wacquant 1995, 148–149.)

Tämän tutkielman puitteissa pääomia havainnoidaan Bourdieun kenttäteorian mukaisesti sekä yksilön toimintaa eri kentillä mahdollistavina tekijöinä että kentillä tapahtuvan toiminnan kartuttamana resurssina. Tarkastelu keskittyy kolmeen edellä mainittuun pääoman peruslajiin. Näistä etenkin kulttuurisen pääoman käsitteen laajuus on huomioitu aineistoa purettaessa. Esimerkiksi urheilussa saavutetun fyysisen kyvykkyyden ja koulutuksessa kerrytettävän sivistyksen voi nähdä jopa toisistaan vastakohtaisina resursseina, vaikka molemmat luokitellaan nimenomaan kulttuurisiksi pääomiksi (Bourdieu 1985, 157). Esimerkiksi Aarresola (2018, 52–53) käytti väitöskirjassaan kulttuurisesta pääomasta kilpaurheilun kontekstiin soveltuvaa nimitystä *urheilupääoma*.

Bourdieu nostaa esiin myös valttikortit eli kaikilla kentillä vahvat pääomalajit, joiden arvo tietenkin vaihtelee. Yksilö on sosiaalinen toimija, pääoman kantaja, jonka on mahdollista kasvattaa pääomiaan osallistumalla ”peleihin” jollakin kentällä. Kentille pääsee osallistumaan maksamalla ”pääsymaksun”, joka on tietty pääomien eli ominaisuuksien summa. (Bourdieu & Wacquant 1995, 126–137.) Useiden tavoittelemilla kentillä, kuten ammattuurheilussa ja korkeakouluopinnoissa, mainittu pääsymaksu eli vaadittujen ominaisuuksien summa on melko korkea. Tämän lisäksi näille kentille pääsemiseksi vaadittavat pääomat ovat monilta osin toisistaan poikkeavia. Esimerkiksi urheilussa vaadittu fyysinen kyvykkyys hyödyttää suomalaiselle korkeakouluopiskelukentälle pääsemisessä ainoastaan harvoissa erityistapauksissa, toisin kuin vaikkapa yhdysvaltalaisessa yliopistourheilujärjestelmässä. Ainoastaan tietyillä kentillä hyödynnettäviä ominaisuuksia voidaan kutsua erityispääomaksi,

joka toimii vastakohtana useilla elämänaloilla hyödynnettävissä olevalle valttikorttipääomalle (Bourdieu 1985, 105–106).

4.3 Kentät inhimillisen toiminnan areenoina

Bourdieun ajattelussa inhimillisen toiminnan ympäristö ja tapahtuma-alustat määritellään kentiksi, jotka yhdessä muodostavat sosiaalisen kosmoksen. Kentillä yhteiskunnan rajattuina alueina on kullakin oma toimintalogiikkansa. Kenttien selvärajainen erottelemine on monissa tapauksissa vaikeaa ja eri kenttien suhteiden ymmärtäminen haastavaa. (Bourdieu & Wacquant 1995, 125–138.) Kentät ovat niillä toimivien yksilöiden muodostamia oman toimintalogiikkansa omaavia kokonaisuuksia, joita niiden osallistujat sekä rakentavat, ylläpitävät että uusintavat (Bourdieu 1985, 105–107; Clément 1995, 148). Toimijat myös pyrkivät käyttämään keräämiään pääomia erottuakseen kenttien muista toimijoista (Leskinen & Soronen 2006).

Yksittäisten kenttien tarkastelu tai sillä vallitsevien ominaispiirteiden huomaaminen voi olla hankalaa, mikäli kenttä ei ole sitä tarkastelevalle yksilölle tuttu tai tarkasti määritelty. Toisaalta kentän ulkopuoliset huomiot voivat muokata näkemyksiä kentällä vallitsevista itsestäänselvyyksistä. (Bourdieu 1985, 107–108.) Ammattijääkiekkoilijoiden kaksoisuran rakenteita tutkittaessa tarkasteluni keskittyy erillisten jääkiekkoilu- ja korkeakouluopiskelukenttien ominaispiirteisiin. Lisäksi perehdyn mainituilla kentillä tapahtuvan toiminnan kenttien rajat ylittäviin vaikutuksiin. Lisäksi havainnoin, millaisena kentät yhdistävä rakenne ammattijääkiekkoilijoille näyttäytyy vai löytyykö sellaista lainkaan.

Kentät, kuten muutkin Bourdieun käsitteistä, on määriteltävä tapauskohtaisesti tutkimuskohteen mukaisesti. Kenttien rajat ovat Bourdieun mukaan harvoin juridisesti määriteltyjä, mutta niille pääsemiseen liittyy institutionalisoituneita ”sisäänpääsyesteitä”. (Bourdieu & Wacquant 1995, 127–129.) Joillekin kentille pyrkiessä raja saattaa näyttäytyä erittäin selkeästi, mikäli yksilö ei omaa riittäviä pääomia kentälle pääsemiseen. Kentältä ”poistuttaessa” raja ei näyttäyty yhtä selkeänä. Bourdieu mainitsee kentän rajan olevan kohdassa, jossa sen vaikutukset lakkaavat (Bourdieu & Wacquant 1995, 128). Kentän raja on

kuitenkin häilyvä, sillä kenttien vaikutukset limittyvät toisiinsa. Tutkimuksessani kenttien rajan muodostaminen on suoraviivaisempaa, sillä sekä korkeakouluopiskelun että ammattilaisjätkiekkoilun kentille siirtymisen rajakohta on määritettävissä.

Korkealla tasolla urheilemisen kentällä urheilijalta vaaditaan erityislaatuista fyysistä ja kulttuurillista kyvykkyyttä (Bourdieu 1985, 154). Kilpaurheilun kentälle pääseminen ja täten kilpaurheilussa hankittavien pääomien kartuttaminen edellyttää tietynlaista pääomaa (Aarresola 2016, 52–53). Urheilun kentän tavoin myös korkeakouluopiskelun kentälle pääseminen ja sillä pärjääminen vaatii yksilöltä riittävää pääomakokonaisuutta sekä merkittäviä panostuksia eli investointeja. Investoinnin tavoitteena on kentällä tapahtuvan toiminnan ymmärtäminen ja vaadittujen kykyjen hankkiminen eli kyseessä on halu osallistua kentän toimintaan (Bourdieu & Wacquant 1995, 147–148). Kentillä tapahtuvat muutokset syntyvät kentällä toimivien yksilöiden toimien seurauksena (Bourdieu 1985, 105–107). Yhtenäisten kaksoisurakäytäntöjen puuttuessa yksilön toimilla ja panostuksilla on korostunut merkitys suomalaisen ammattiekkoilijan kaksoisuran muodostumisessa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esittelen, mitä tutkimuksella haluttiin selvittää ja kuinka tutkimus on käytännössä toteutettu. Tutkimuskysymysten, käytetyn aineiston ja analyysimenetelmien esittelemisen lisäksi käsittelen tutkimuksen eettisiä ja tieteenfilosofisia lähtökohtia.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää Suomessa pelaavien ammattilaisjääkiekkoilijoiden mahdollisuuksia urheilu-uran aikaiseen opiskeluun. Mahdollisimman perusteellisen ymmärryksen luomiseksi kaksoisurailmiötä on syytä tarkastella sekä yksilön että järjestelmän tasolla. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

- Miksi jääkiekkoilija valitsee kaksoisuran?
- Miten rakenteet vaikuttavat jääkiekkoilijan kaksoisuramahdollisuuksiin?

Tutkimuskysymyksistä ensimmäiseen vastausta haetaan kahdella eri tasolla. Tämä jaottelu on tiivistettävissä ensiksi kaksoisuralle päätyminen edellytyksiin, ja toiseksi niihin tavoitteisiin, mitä kaksoisuran suorittamisella halutaan saavuttaa. Tarkastelen sekä kaksoisuran edellytyksiä että tavoitteita edellisessä kappaleessa esiteltyjen Bourdieun pääomien viitekehyksessä.

Jälkimmäinen tutkimuskysymys ohjaa tarkasteluni jääkiekkoammattiin ja korkeakouluopiskeluun liittyviin erillisiin rakenteisiin ja niiden yhteensovittamiseen. Selvitettävänä ovat niin kaksoisuramahdollisuuksia parantavat kuin heikentävät tekijät. Myös tässä tutkimuskysymyksessä tukeudun Bourdieun teoretisointiin kentillä tapahtuvan toiminnan ja kenttien rajojen vaikutuksesta kaksoisuran muodostumiseen.

5.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona käytän viittä kesän 2020 aikana tekemääni haastattelua. Kaikki haastateltavat olivat edeltävällä jääkiekkokaudella (2019–2020) Liigassa pelanneita jääkiekkoammattilaisia. Koronaviruksen aiheuttaman poikkeusajan myötä kaikki haastattelut tehtiin etäyhteyksin. Haastateltavat saivat itse valita etäyhteyteen käytettävän ohjelmiston Zoomin, Skypen ja Microsoft Teamsin väliltä. Tämä ratkaisu sujuvoitti aineistonkeruuta, sillä haastateltaville tutuimman ohjelman valitsemisen myötä haastatteluun varattua aikaa ei tarvinnut kuluttaa ohjelmien toiminnan selvittämiseen.

Haastattelut kestivät yhteensä neljä tuntia ja kymmenen minuuttia. Lyhimpään haastatteluista kului aikaa 35 minuuttia, kun taas pisin kesti tunnin ja kaksi minuuttia. Litteroitavaa tekstiä haastatteluista kertyi yhteensä 72 sivua fontilla Times New Roman ja fonttikokoa 12 käyttäen. Tehdyt haastattelut litteroitiin sanatarkasti, mutta tutkielman tulososiossa esitettäviä aineistoesimerkkejä on jonkin verran siistitty. Siistimisellä tarkoitetaan joidenkin puhekielisten ilmaisujen muokkaamista sekä esimerkiksi 'niinku' ja 'tota' -tyyppisten täytesanojen poistamista. Tutkittavien anonymiteetin suojaamiseksi aineistoesimerkeistä on poistettu myös tiedot, jotka mahdollisesti olisivat yhdistettävissä tiettyyn tutkittavaan. Tällaisia ovat esimerkiksi oppilaitosten, opiskelualojen, seurojen, pelikavereiden ja valmentajien nimet. Tällaiset tiedot on lainauksissa korvattu edellä mainituin yleisnimin. Kaksoisuraa ei aiheena voida pitää esimerkiksi terveydellisten kysymysten kaltaisena erityisen herkkänä tutkimuskohteena. Toisaalta haastateltavat toimivat julkisessa ammatissa. Voidaan siis ajatella, että mahdollisten kyseenalaisten näkemysten esittäminen omalla nimellä saattaisi pahimmillaan aiheuttaa tutkittavalle jopa ammatillista haittaa.

Haastateltavat rekrytoitiin Suomen jääkiekkoilijat ry:n avustuksella. SJRY:n Liigassa pelaavalle jäsenistölle lähetettiin kutsukirje, jonka perusteella opiskelevista pelaajista tutkimushenkilöiksi suostuvat ottivat itse yhteyttä tutkimuksen tekijään. Kutsukirjeen perusteella haastateltavaksi ilmoittautuneet neljä ensimmäistä pelaajaa pelasivat kukin eri joukkueissa ja opiskelivat eri oppilaitoksissa. He myös opiskelivat eri opiskelualoilla. Haastateltavat muodostivat täten heterogeenisen joukon, jonka vastauksissa yksittäisen

oppilaitoksen tai jääkiekkoseuran toimintatavat eivät päässeet ylikorostumaan. Ensimmäiset neljä haastateltavaa valittiin ilmoittautumisjärjestyksessä, eikä muita valintaperusteita sovellettu. Ryhmän heterogeenisyyttä voidaan siis pitää lähinnä onnekkaina sattumana.

Aineistoa täydennettiin vielä viidennellä haastattelulla, jossa rekrytointi tehtiin muista haastatteluista poikkeavin perustein. Tausta-aineistoon tutustuessani ja jo haastattelemani pelaajien vastauksissa nousi yhä uudestaan esiin jääkiekkoilijoille räätälöity maksullisiin avoimiin opintoihin perustuva tradenomin tutkintoon tähtäävä liiketalouden opintopolku Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa. Viidenneksi haastateltavaksi valikoitui kyseisen opintopolun suorittanut kiekkoilija, jotta myös tämä varsin merkittävä osa suomalaisten ammattiekkoilijoiden opiskelukulttuuria tulisi tutkimuksessa huomioiduksi. Tämän haastateltavan rekrytointi tapahtui selvittämällä kyseistä opintoväylää suorittaneita liigapelaajia, joista ensimmäinen kutsuttu suostui haastateltavaksi.

5.3 Tutkimus- ja analyysimenetelmät

Tutkimuksen raportointi sekä aineistoanalyysi on tehty Tuomen ja Sarajärven (2018, 176–186) esittelemiä laadullisen tutkimuksen peruseriaatteita noudattaen. Tutkielman rakenteessa ja esitystavassa on huomioitu myös Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan Tuula Tutkija -kirjoitusohjeet.

Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluilla, joita voidaan kuvata puolistrukturoiduksi. Haastattelu on joustava tiedonhankintamenetelmä, jonka tarkoituksena on hankkia mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta. Haastattelun joustavuus mahdollistaa myös tarkentavien kysymysten esittämisen, jolloin karkeimmilta epäselvyyksiltä on mahdollista välttyä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84–86.)

Teemahaastattelu rakentuu etukäteen valikoitujen teemojen mukaan. Teemahaastattelussa pidättäydytään aiheen kannalta relevanttien kysymysten piirissä, mutta toteutustavat saattavat vaihdella jonkin verran. Haastattelujen yhdenmukaisuus voi esimerkiksi vaihdella runsaasti, jolloin kaikille tutkittaville ei välttämättä esitetä samoja kysymyksiä samassa järjestyksessä.

(Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–90.) Tutkimushaastatteluiden aikana keskustelu kulki merkittävässä osin teemahaastattelurungon puitteissa, mutta osaan läpikäytäviä teemoja haastateltavat olivat tulleet ottaneeksi kantaa jo aiemmissa vaiheissa aihetta sivuavien kysymysten kohdalla.

Kaksoisuran toteuttaminen oli merkittävä osa haastateltujen elämää. Tästä seurasi se, että ilmiötä oli selvästi pohdittu runsaasti jo etukäteen ja kaikkien haastateltavien voi sanoa olleen aiheeseen perehtyneitä vahvan omakohtaisten kokemuksen myötä. Tutkimusjoukko oli heterogeeninen opiskelualojen ja edustamiensa jääkiekkoseurojen suhteen, mutta toisaalta opiskelevien ammattijääkiekkoilijoiden ryhmään liittyi myös runsaasti yhdistäviä tekijöitä. Tästä seurasi se, että jo neljännen tai viimeistään viidennen haastattelun kohdalla oli havaittavissa jonkinlaista saturaatiota. Saturaatiolla tarkoitetaan sitä, että uudet haastattelut eivät enää tuota ilmiön kannalta uutta merkittävää tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99–102). Kukin haastattelu toki tarjosi mielenkiintoisia anekdootteja kaksoisuran sujumisesta ja joitakin ennakoimattomia huomioita, mutta usein haastatteluissa esiintyneet näkemykset olivat myös muiden haastateltavien jakamia ajatuksia.

Tutkimusmenetelmää voidaan kuvata teoriaohjaavaksi tai teoriasidonnaiseksi analyysiksi eli eräänlaiseksi valmiiden mallien ja aineistolähtöisyyden yhdistelmäksi. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen lisäksi aiempi tutkimustieto on vaikuttanut aineistoista tehtyihin huomioihin. Käytettyä teoriapohjaa ei tämän tutkimuksen puitteissa luonnontieteissä tyypillisen teorialähtöisyyden mukaisesti testata, vaan pikemminkin se luo puitteet analyysin tekemiselle. (ks. Eskola 2010; Tuomi & Sarajärvi 2018, 107–114.) Valittu toimintatapa mahdollistaa tutkittavan ilmiön monipuolisen havainnoinnin, jossa aiempi repaleinen tutkimustieto pystytään ottamaan huomioon. Tutkimuksen viitekehyksenä toimivan Bourdieun teoretisointiin liittyvän käsitteistön väljyys olisikin hankalasti sovitettavissa tiukasti teorialähtöiseen tutkimustapaan.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi eroaa aineistolähtöisyydestä siten, että jo analyysivaiheen ensimmäisessä vaiheessa aineiston luokittelu tai tyypittely liitetään teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 130–133). Tässä tutkimuksessa ratkaisu tarkoittaa

tulososion ensimmäisen osion kohdalla käytännössä sitä, että litteroidut haastattelut läpikäytiin niin, että taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista pääomaa koskeneet ilmaisut eriteltiin teorialähtöisesti kolmeen pääomaluokkien mukaiseen luokkaan. Tämän jälkeen pääomaluokkien mukaisesti järjestetyt ilmaukset edelleen luokiteltiin yhdenmukaisuuksia etsien. Alaluokkien rakentuminen tapahtui aineiston ehdoilla. Lopulta yhteenvedetyt tiedot purettiin aineistoesimerkein tätä kappaletta seuraavaan tulososioon.

Tulososion jälkimmäistä, eli kenttiä koskevaa osiota, varten litteroitu aineisto käytiin uudestaan läpi. Valmiit yläluokat oli määritelty kuitenkin uudestaan eli jääkiekon rakenteita, koulutuksen rakenteita ja niiden yhdistämistä koskevien ilmausten mukaisesti. Bourdieun teoretisoinnin perusteella näitä luokkia kutsutaan tutkimuksessani kentiksi. Yläluokkien keräämisen jälkeen prosessi eteni kuten edeltävässä osiossa, eli ilmausten luokitteluun yhdenmukaisuuksien perusteella. On hyvä huomauttaa, että jotkin päällekkäisyydet tulososioissa esitettyjen havaintojen osalta ovat väistämättömiä. Esimerkiksi sosiaalisen pääoman hyödyntämiseen liittyvät ilmaisut nousivat esiin myös opiskelun kentällä toimimisen yhteydessä.

Haastatteluaineisto on käsitelty sisällönanalyysin mukaisesti, joten haastatteluiden tyypittelyjä ei ole kvantifioitu eli määrällistetty (Tuomi & Sarajärvi, 118–121). Laadullisen aineiston kvantifioiminen ei olisi tämän kaksoisuratutkimuksen puitteissa ollut mielekäästä, sillä tarkoituksena oli selvittää mahdollisimman laajasti erilaisia ammattikiekkoilijoiden opiskeluun vaikuttavia tekijöitä ja kaksoisuraan liittyviä näkökulmia. Tulososiossa saatetaan käyttää joitakin näennäisesti määrälliseen analyysiin viittaavia ilmaisuja, kuten vaikkapa ”kaikki haastateltavat” tai ”suurinta osaa haastateltavista”, mutta määrällisen analysoinnin sijaan ilmaisuja on käytetty ilmiön tavallisuutta havainnollistamaan.

Sisällönanalyysia käytettiin apuna myös tutkielman alkupuoliskon muodostavan kirjallisuuskatsauksen järjestämisessä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 138–140). Kirjallisuuskatsausta rakennettaessa tutkijan esiymmärryksellä oli jonkin verran merkitystä, sillä kaksoisuratutkimuksen hajanaisuudesta johtuen kaiken opiskelun ja urheilun yhdistämistä käsittelevän tutkimuksen esittäminen ei ole tarkoituksenmukaista

ammattilaisjäkiekkoilijoita tutkittaessa. Kirjallisuuskatsauksessa käsitellyn kaksoisuratutkimuksen kriteerinä on ollut joko huippu-urheilun, ammattieurheilun, ammattimaisen joukkueurheilun tai jääkiekkoilun käsittely. Kriteeristö on täten selkeä ja perusteltu, mutta ei täysin subjektiivisuutta poissulkeva.

5.4 Tutkimusetiikka, tieteenfilosofiset lähtökohdat ja tutkijapositio

Tutkimuseettisenä periaatteena olen noudattanut tutkimusta tehdessä hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tämä tarkoittaa muun muassa rehellisyyttä ja huolellisuutta, mutta myös pyrkimystä objektiivisuuteen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150–159).

Laadullisessa tutkimuksessa ei etsitä objektiivista totuutta tutkittavasta ilmiöstä, vaan pikemminkin saavutettavien tulosten totuutta voi arvioida lähinnä konsensuksen saavuttamisen myötä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen validiteetin ja reliabiliteetin periaatteiden mukaisesti saattaa olla ontuvaa, sillä käsitteet ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen arvioinnin tarkoituksiin. Tästä huolimatta validiteetti, eli vapaasti suomennettuna tarkoituksenmukaisuuden vaade, on tutkimuksessani huomioitu. Validiteetin varmistamiseksi käytetyt tutkimusmenetelmät ja analyysiprosessin vaiheet on kuvattu mahdollisimman tarkasti. Reliabiliteetilla eli toistettavuudella taas tarkoitetaan sitä, että samankaltaisella aineistolla ja samoja työvaiheita noudattaen olisi mahdollista päätyä samanlaisiin johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158–166.)

Käytetty tutkimusmetodi on fenomenologis-hermeneuttinen. Ammattijääkiekkoilijoiden kaksoisuran tutkiminen haastatteleamalla vaatii ilmiön jatkuvaa tulkintaa ja ymmärtämistä. Hermeneuttinen ulottuvuus syntyy ennen kaikkea tulkinnan tarpeesta. Tutkimuskohteena on yksilön suhde omaan elämäntodellisuuteensa, joten tutkimustapa on fenomenologinen. Fenomenologian lähtökohtana toimii merkityksistä muodostunut yksilöllinen kokemus sekä perusoletus yksilön toiminnan tarkoituksiperäisyydestä. (Laine 2010.)

Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa tehdään jo tunnettua tiedetyksi, sillä esimerkiksi tottumus saattaa häivyttää joitakin ilmiöitä. Sekä tutkijan että tutkittavan

esiymmärrys aiheesta vaikuttaa tutkielman kulkuun. Etenkin tutkijan oman esiymmärryksen kriittisen reflektion tulee olla läsnä koko tutkimusprosessin ajan. (Laine 2010.) Esiin nostettujen aineistoesimerkkien avulla pyrin vahvistamaan tekemieni tulkintojen autenttisuutta. Menetelmien oikeellisuutta on arvioitu myös teoreettisen viitekehyksen valinnassa, sillä Bourdieu nojasi työssään havaintojen tekemiseen ja piti tärkeänä, että tutkija tuntee tutkittavan kentän (Leskinen & Soronen 2006). Tutkittava aihe on minulle tuttu myös henkilökohtaisen kokemukseni kautta. Olen suorittanut kaksoisuraa pelaamalla jääkiekkoa sekä ammattilaisena että puoliammattilaisena Suomessa ja ulkomailla, samalla yliopistossa opiskellen. Tavoitteellisen kiekkourani päätin kevääseen 2019. Oman tutkijaposition jatkuva kriittinen reflektio on vaikuttanut tutkielmaan niin, että olen jatkuvasti etäännyttänyt itseäni tutkimuskohteesta ja huomionut mahdollisuuden omaamieni ennakkokäsitysten vaikutuksiin. Tästä syystä olen varmistanut useamman kerran haastatteluista tekemieni tulkintojen oikeellisuuden, ja jättänyt muuhun kuin lähdekirjallisuuteen perustuvan ”hiljaisen tiedon” hyödyntämisen määrän mahdollisimman pieneksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esittelen saadut tutkimustulokset. Tulosten esittäminen jakautuu tutkimuskysymysten ja sisällönanalyysiprosessin mukaisesti kahteen osioon. Ensimmäisessä osassa tarkastelussa ovat pääomat, joita käsitellään kaksoisuran mahdollistavina tekijöinä sekä kaksoisuralta kartutettavina resursseina.

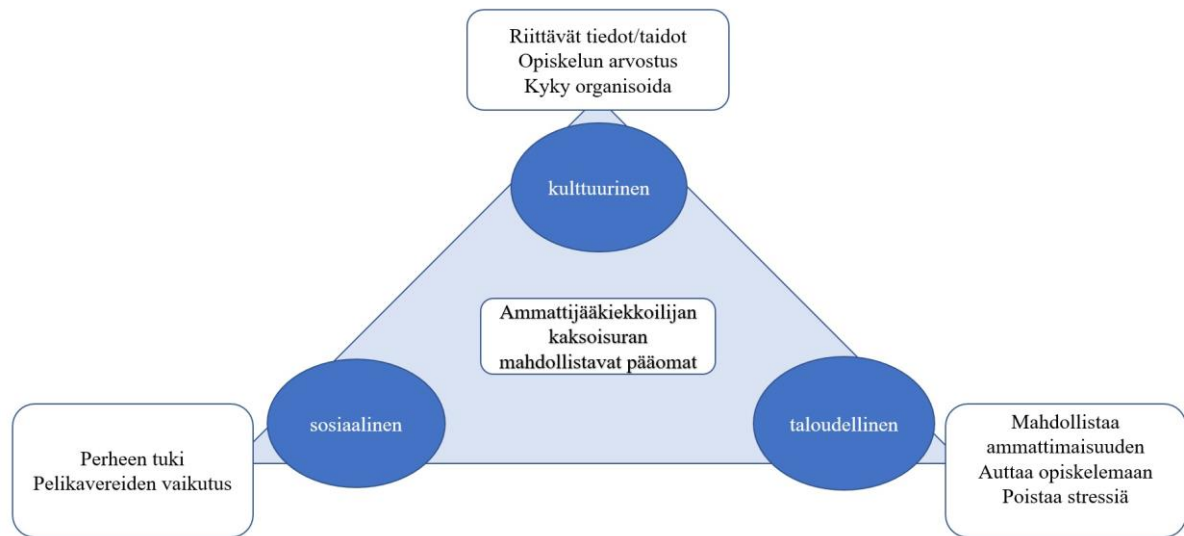
Jälkimmäisessä osassa tarkastelussa ovat kaksoisuran kentät eli opiskelu- ja jääkiekkoympäristö erikseen sekä nämä yhdistävä kaksoisurakenttä. Kenttien osalta tarkastellaan sitä, mitkä niiden ominaisuuksista tukevat kaksoisuran onnistumista. Samalla huomioidaan myös kaksoisuran suorittamiseen liittyviä esteitä, eli rakenteissa olevia ominaispiirteitä, jotka eivät ole vaivatta sovitettavissa yhteen.

6.1 Jääkiekkoilijan kaksoisuran pääomat

Tarkastelen aineistosta esiin nousseiden pääomien vaikutusta kaksoisuran muodostumiseen kahdella tasolla. Ensiksi tarkastelussa ovat pääomien vaikutus opiskelijaksi päätymiseen ja opinnoissa pärjäämiseen. Tämän lisäksi tarkastelen pääomia, joita kaksoisuraurheilijat opinnoissaan kartuttavat.

Kuviot 1 ja 2 kokoavat yhteen jääkiekkoilijan kaksoisuran keskeiset ominaispiirteet. Avaan kuviot tässä alaluvussa. Seuraavissa alaluvuissa keskityn perusteellisemmin kunkin pääomalajin merkitykseen kaksoisuran muodostumisessa. Yksinkertaistetut kuviot esittävät keskeiset tutkimustulokset, ja ne helpottanevat myös yksittäisiä pääomia käsittelevien alalukujen ymmärtämistä. Aineistoesimerkit on sisällytetty yksittäisiä pääomia käsitteleviin alalukuihin.

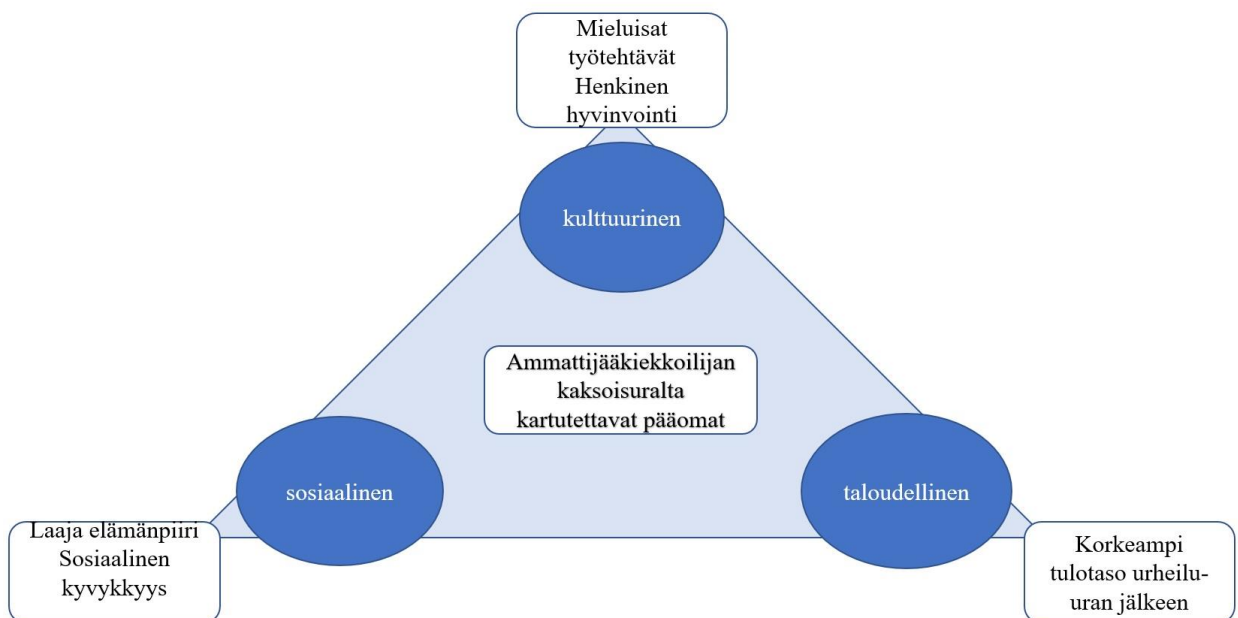

KUVIO 1. Ammattijääkiekkoilijan kaksoisuran mahdollistavat pääomat

Ammattijääkiekkoilijan kaksoisuralle päättymisen keskeisimpänä vaatimuksena voidaan pitää riittäviä tietoja ja taitoja, jotka ammattiuurheilun ja korkeakouluopiskelun erillisille kentille pääsemiseksi vaaditaan. Nämä tiedot ja taidot kuuluvat kulttuurisen pääoman alalajeihin. Kaksoisuralle päättymiseen vaikuttavaksi ominaisuudeksi nousi opiskelua kohtaan omaksuttu arvostus. Opiskelemisen arvostaminen ja tärkeäksi kokeminen piti jääkiekkoilijat kiinni opiskeluissa myös täysammattilaisuuden saavuttamisen jälkeen. Yksilön ominaisuuksista kyky organisointiin ja aikatauluttamiseen vaikutti kaksoisuralla onnistumiseen, sillä molemmat elämänaikat ovat vaativia ja niiden yhtensovittamiseen liittyy aina päällekkäisyyksiä.

Sosiaalisen pääoman ominaispiirteistä keskeinen edistäjä kaksoisuralle päättymiseen oli perhe. Lapsuuden kodin vaikutus kokemukseen koulutuksen tärkeydestä oli haastatteluissa usein toistunut näkemys. Myöhemässä elämässä perheen tuella oli yhä kaksoisuralle kannustava vaikutus. Tämän lisäksi perhe-elämä vaikutti kaksoisuraan niin, että esimerkiksi puolison suorittamat opiskelut kannusti myös haastateltuja opiskelemaan. Joukkuekaverit sosiaalisena verkostona omasivat keskeisen vaikutuksen kaksoisuralle päättymiseen. Kanssapelaajat toimivat esimerkkinä, tiedonlähteenä ja kouluun saatettiin myös hakea yhdessä pelikavereiden kanssa.

Taloudellisen pääoman rooli kaksoisuran rakentamisessa on kenties kiinnostavin. Haastatellut pelaajat olivat ottaneet urapolullaan jääkiekon ammattilaiseksi melko tyypillisen askeleen eli he olivat pelanneet Mestiksessä ennen siirtymistä Liigaan. Kaksoisura vaikutti Mestiksessä pelatessa niin, että opintotuet yhdistettynä pelaajapalkkioon mahdollistivat ammattimaisen jääkiekkoilun. Mestiksessä palkkataso on laskenut, joten kaksoisura toimii ammattiuurheilun tavoittelemisen mahdollistajana. Haastateltujen myöhemmällä uralla Liigassa pelatessa tilanne pyörähti käytännössä päinvastaiseksi. Jääkiekkoammattilaisuus mahdollistaa opintojen suorittamisen ilman painetta niiden etenemisestä sekä esimerkiksi lisää mahdollisuuksia maksullisten opintojen suorittamiseen. Ammattilaiseksi pääsemisellä saattaa olla myös kielteisiä vaikutuksia kaksoisuraan, sillä tarve opiskella toimeentulon turvaamiseksi poistuu.

KUVIO 2. Ammattijääkiekkoilijan kaksoisuralta kartutettavat pääomat

Kuviossa 2 esitetyt ammattijääkiekkoilijoiden kaksoisuralta karttavat pääomat ovat haastatteluaineistoista esiin nousseita ominaispiirteitä. Haastatteluaineiston lisäksi kuviossa on huomioitu myös aiemmassa tutkimuksessa saavutettu näkemys jääkiekkoilijan kaksoisuraan liitettävistä tavoitteista (ks. mm. Vuolle 2001; 2007; Roslund 2017).

Kulttuurisen pääoman puitteissa kaksoisuran suorittaminen vaikuttaa positiivisesti jo uran aikana lisäämällä elämään mielekkyyttä ja henkistä hyvinvointia. Urheilu-uran aikana kartutettu kulttuurinen pääoma mahdollistaa esimerkiksi mielekkäämpiä työtehtäviä aktiiviuran jälkeen. Kulttuuriseen pääomaan liittyvät hyödyt kulkivat käsi kädessä taloudellisen pääoman kanssa. Kaksoisuran uskottiin maksavan itsensä takaisin ja nostavan palkkatasoa jääkiekkouran jälkeisessä ammatissa. Kaksoisura kartuttaa myös sosiaalista pääomaa, sillä se laajentaa elämänpiiriä ja verkostoja erilaisille elämänaloille. Kaksoisuraa suoritettaessa kasvaneen sosiaalisen pääoman ja kyvykkyyden uskottiin olevan hyödyksi myös urheilu-uran jälkeisissä työtehtävissä.

6.1.1 Sosiaalinen pääoma

Haastatellut kiekkoilijat kokivat jääkiekkoilussa syntyneen sosiaalisen pääoman vaikutuksen olleen vahva etenkin opintoihin hakeuduttaessa. Tuttavapiirin, pelikavereiden ja muiden urheilijoiden esimerkki onnistumisista kaksoisuralla nähtiin opiskeluihin rohkaisevana tekijänä. Pelikaverit olivat merkittävä tiedonlähde opintoihin liittyen. Tämän lisäksi opiskelemaan saatettiin myös hakeutua yhdessä joukkuekavereiden kanssa. Osa haastateltavista oli hakeutunut kouluun, jossa pelikaverit jo opiskelivat, kun taas osa teki päätöksen opiskelemaan pyrkimisestä yhdessä muiden pelaajien kanssa. Löydökset joukkuekavereiden vaikutuksesta opiskelu-uran rakentumiseen ovat linjassa aiempaan tutkimukseen (Hämäläinen & Jolkkonen 2020, 28–29). Kaikki haastateltavat myös kertoivat jakaneensa tietoa opiskeluihin liittyvistä mahdollisuuksista joukkueissaan, joten opiskelevat kiekkoammattilaiset ovat osaltaan auttamassa muita kaksoisuralle.

“Kuulin, tai siinä joukkuekaverit sitte opiskeli samalla kun pelas. Ni sitte tavallaan itellekin tuli semmonen tota fiilis, et nyt vois olla oikee hetki. Et ku oli jo kuitenkin kaks kautta siinä joukkueessa ollu. Siinä kohtaa oli ehkä itellä se paras hetki vaihtaa opiskeluun myös, tai ottaa se opiskelu siihen rinnalle. Varmaan se pelikavereitten kautta tuli se päätös.” – H1

Haastatellut kokivat jääkiekkoon liittyvän sosiaalisen ympäristönsä olevan kannustava ja keskeisessä asemassa opiskelemisen suhteen. Kaksoisuraesimerkkien merkitys urheilun ja

opiskelun yhdistämiseen on havaittu myös aiemmin (Defruyt ym. 2019) Aiempaa tutkimusta mukaillen (mm. Ronkainen ym. 2018) haastateltujen kanssapelaajat, valmentajat ja muu seurojen henkilöstö suhtautui opiskeluihin myönteisen kiinnostuneesti, joskaan konkreettista tukea opiskeluihin harvemmin saatiin. Haastatellut kuvasivat myös kiekkokulttuurissa tapahtunutta muutosta, jossa opiskelemisen arvostus on kasvanut huomattavasti. Yksi haastatelluista mainitsi erikseen, että ei kokenut jääneensä henkisesti joukkueen ulkopuolelle, vaikka Mestis-aikoina joutuikin jättämään aamuharjoituksia väliin opiskeluista johtuen.

“Ja tota must tuntuu, et se on nykyään niin, siis lätkäporukka rupee olee aika aika paljon sitä muuttuvaa kulttuuria, että siellä semmonen vanha jurous rupee väistymään, niin se ehkä tuntuu, et sitä opiskeluakin on niinku ehkä otettu enemmän semmoseks cool-jutuks.” – H5

Opiskelijoina haastatellut kertoivat jääneensä paitsi joistakin opintoihin liittyvistä sosiaalisista ulottuvuuksista. Opiskelijaelämään kuuluvat vapaa-ajan aktiviteetit, ryhmäytymiset ja bileet jäivät kiekkoilijoilta useimmiten väliin, mitä haastatellut pitivät harmillisena, joskin ymmärrettävänä seurauksena jääkiekkoammattilaisuudesta. Haastateltavat kuitenkin kertoivat, että eivät ole jääneet paitsi jääkiekkoiluun liittyvästä sosiaalisesta elämästä esimerkiksi pelikavereiden kanssa. Tämä saattaa selittyä sillä, että jääkiekkoammatti määrittää aikatauluja opiskelua useammin.

“No yks tulee ainakin heti mieleen: opiskelijabileet. En oo ensimmäisissäkään käyny. Ja ihan tasan ois pitäny kyllä päästä käymään. Mut ne on aina keskiviikkosin ja torstaina, ni yleensä oli sit aina jääkiekkoharkat ja pelit. Ei siinä paljoo ryyppäämässä kyl sit käyty. Emmä tiedä lätkäs, niiku on kuitenkin sanonu, lätkä edel mä nyt oon kuitenkin aina menny. Joskus on ollu koulu, tai ekat vuodet koulut vähän enemmän läsnä ku vikat vuodet, mut aina kuitenkin lätkä edellä. Ni en mä nyt koe, et mä oisin lätkäs jääny mistää ainakaa sen puolest paitsi, et koulu ois vieny sen.” – H3

Kiekkoilijoiden opiskelu oli verrattain yksinäistä, sillä opiskelu tapahtuu usein itsenäisesti ilman kontaktia muuhun opiskelijayhteisöön. Ensisijaiset sosiaaliset verkostot liittyivät jääkiekkoon. Urheilu tarjoaa mahdollisuudet laajojen sosiaalisten verkostojen rakentamiseen

(Mertakorpi 2020, 54), mikä saattaa selittää sen, että haastattelemi urheilijat eivät olleet erityisen pahoillaan opiskeluun liittyvien verkostoitumismahdollisuuksien rajallisuudesta. Muista opiskelijoista poikkeava rytmi ja esimerkiksi opintojen hidastuminen aiheutti sen, että haastatellut kertoivat joutuneensa tekemään erityisiä ponnistuksia päästäkseen osaksi uusia opiskeluryhmiä. Opiskelukavereiden merkitys tunnistettiin hyvin, sillä he pitivät sekä kiinni opiskelurytmissä että toisinaan toimivat suoranaisten apuna pitäen poissaoloista kärsiviä perillä opinnoissa käsitellyistä aiheista. Yksi haastatelluista kertoi jättäneensä opiskelut tauolle joukkuetta vaihdettuaan, sillä kaksoisuraa tukevaa ”opiskelijapiiriä” ei uudesta seurasta löytynyt.

Myös opiskelutavat olivat usein itsenäiseen työskentelyyn perustuvia, sillä kiekkoilijat tuntuivat suosivan aikatauluihin sitomattomia opintoja. Yksinäisestä puurtamisesta huolimatta etenkin etäopintoihin liittyvään vapauteen oltiin tyytyväisiä ja tämänkaltaisia opintomahdollisuuksia toivottiin lisää. Enemmän läsnäoloa vaatineita opintoja suorittaneet haastatellut kertoivat yhteensovittamisen vaativan jatkuvaa kommunikaatiota opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa. Joustavien suoritustapojen löytäminen on usein kiinni yksittäisen henkilön päätöksestä, joten sosiaalisesta kyvykkyydestä on hyötyä kaksoisuran onnistumisessa. Tämän ”sillanrakentamisen” osa haastatelluista koki sosiaalisesti kuluttavana, mutta yhdelle haastateltavalle juuri yhteys opinto-ohjaajan kanssa oli tärkeä opinnoissa kiinnipitävä sosiaalinen kontakti.

”Mä oon enimmäkseen nyt viime vuodet tehny itekseen, mää en oo ollu muiden opiskelijoiden kanssa yhteydessäkään.” – H2

”Tavallaan siit on tullu semmonen, että se on niinku helpottanu sitä omaa oloa, et ku on puhunu se opettajan kanssa, sanonu, että hän ymmärtää. Siit on tavallaan tullu semmonen, et tää on ihan ok.” – H5

Kaksoisuran onnistumisen edellytyksiä paransi myös jääkiekon ulkopuolinen sosiaalinen tukiverkosto. Läheisten ihmisten myönteinen suhtautuminen on huomattu kaksoisuraa

edistäväksi tekijäksi (Defruyt ym. 2019). Tärkeimpinä kaksoisuraa edesauttaneina ihmissuhteina pidettiin suhdetta puolisoon ja omiin vanhempiin. Osalle haastateltavia puoliset toimivat esimerkkinä opiskelemiseen, jonka lisäksi haasteltavat kokivat saaneensa heiltä merkityksellistä tukea kaksoisurallaan. Vanhempien rooliin kaksoisuran suorittamisessa kuuluu esimerkiksi tuen tarjoaminen (Kerstajn ym. 2018). Haastateltujen pelaajien kohdalla vanhempien vaikutus kaksoisuraan näkyi sekä kannustamisena että omaksuttuna opiskelemisen arvostuksena.

Sosiaalisen pääoman rakentaminen ei vaikuttaisi haastattelujen perusteella kuuluvan kaksoisuran suorittamisen keskeisiin tavoitteisiin. Osa pelaajista kertoi opiskelijaryhmiin kiinnittymisen olevan tärkeää itse opintoja suorittaessa, mutta sosiaalisia verkostoja luotiin usein pääasiassa jääkiekkoympäristöstä. Mahdollisuudet sosiaalisen pääoman rakentamiselle urheiluelämässä ovat yleisesti hyvät, ja osa näistä verkostoista on hyödynnettävissä muilla elämänaloilla sekä uran jälkeisenä aikana (Vuolle 2007, 15; Mertakorpi 2020, 72–74). Mahdollisuuksia sosiaalisen pääoman kartuttamiselle on tietenkin runsaasti myös korkeakouluissa (Jensen & Jetten 2015). Haastatellut siis tukeutuivat sosiaalisen pääoman osalta pääosin jääkiekkoympyröihinsä, joihin he olivat muidenkin resurssien kohdalla tiukemmin sitoutuneet.

6.1.2 Taloudellinen pääoma

Taloudellinen pääoma vaikutti haastateltavien kaksoisuraan monin tavoin. Etenkin ammattijääkiekkoilijan aseman saavuttaminen näytti vaikuttavan kaksoisuraan niin, että jääkiekko alkoi määrittää elämänrytmiä ja opiskelut kulkivat mahdollisuuksien mukaan rinnalla. Moni haastatelluista oli kuitenkin aloittanut opiskelemisen Mestiksessä pelatessaan, jossa puoliammattilaiskulttuuri luo paremmat edellytykset kaksoisuran suorittamiseen. Ammattuurheilijaksi päätyminen edellyttää tiettyjä pääomia, jonka jälkeen urheilijan on mahdollista kartuttaa ammattuurheilussa hankittavia pääomia (Aarresola 2016, 52–53). Tämän huomion mukaisesti kaksoisura vaikuttaa antavan lisääntynyttä aikaa urheilussa tarvittavan pääoman hankkimiseen. Havainnot ovat yhdenmukaisia suhteessa aiempiin tutkimustuloksiin, jossa puoliammattilaisurheilijalle opiskelu on yhteensovittamisen haasteista huolimatta keino

ammattimaisen urheilun mahdollistamiseen, kun taas ammattilaisurheilu aikatauluvelvoitteineen muuntuu opiskelua haittaavaksi tekijäksi (Ryba, Ronkainen & Selänne 2015).

”No ehkä silloin, just sinä hetkenä ku pääsi niinku ammattilaiseksi, ni ei ehkä ajatellu sitä koulua ja sitä valmistumista yhtään. Että enemmän meni se jääkiekko edellä, että tätä ny tehään, eikä sitä siinä kuitenkaan tajunnu, että eihän tää ny kestä loputtomiin.” – H2

“Kyllä se kuitenkin sitä on pelannu pienestä asti ja ei sitä niinku voinu semmosta tilaisuutta jättää käyttämättä, koska oli kuitenkin ihan hyvä sopimus ja ihan semmonen niinku pikkupojan unelma ni... Se oli ihan selvä valinta kyllä.” – H4

Jääkiekkoilulla hankittu taloudellinen pääoma kuitenkin koettiin opintoja mahdollistavaksi tekijäksi. Jääkiekolla saatujen ansioiden myötä haastatellut eivät olleet oikeutettuja opintotukeen, jolloin he eivät myöskään olleet taloudellisesti riippuvaisia opintojen edistymisestä. Lisäksi osa haastatelluista kertoi suorittaneensa maksullisia avoimia korkeakouluopintoja. Tämä investointipäätös koettiin kannattavaksi opiskelemisella saavutetun henkisen hyvinvoinnin myötä. Opiskelun uskottiin lisäksi tuottavan siihen sijoitetun rahan moninkertaisesti takaisin. Avointen korkeakouluopintojen hintaa ei pidetty kalliina, vaan pikemminkin järkevänä rahankäyttönä.

”Mä en siitä koulusta kauheesti välittäny muuta ku että se paikka säilyy siellä, että varmaan jonkun kurssin kävin siinä kyllä avoimen yliopiston kautta, mutta tota jääkiekko oli ykköshommaa sillo.” – H3

Usealla haastatelluista oli kokemusta kaksoisurasta niin Liiga- kuin Mestis-pelaajana. Mestiksessä pelatessa kaksoisuraympäristö näyttäytyi taloudellisesti erilaisena, sillä ansaittujen pelaajapalkkioiden ollessa pienempiä, opintotuesta muodostui haastatelluille merkittävä tulonlähde. Haastatellut pelaajat näkivät Mestiksessä opiskelemisen olevan sekä mahdollista että järkevää. Tästä huolimatta opiskelevien Mestis-pelaajien määrä on nykyisellään melko pieni (Suvinen 2020, 90). Opintotuen saamiseen liittyi myös harmitusta,

sillä yksi haastatelluista pelaajista olisi Mestis-aikoinaan kokenut opintotuen tarpeelliseksi, tulorajat niukasti ylittäneestä palkastaan huolimatta. Vaikka myöhemmällä urallaan pelaajat eivät kokeneet opintotukea omalla kohdallaan merkittäväksi, mainitsi yksi haastateltava sen tuovan elämään mahdollista taloudellista turvaa, mikäli jääkiekkoammatti jostain syystä yhtäkkiä loppuisi.

“Mestiksen nykytilanne on vähän sellanen, et se tavallaan ruokkii sitä että opiskeluu tai jotain muuta työntekoo vähän niinku pakko tehdä myös.” – H1

“Opintotuki nyt silloin Mestiksessä varsinkin niinku autto siinä, että pystyin pelaamaan ja opiskelemaan samaan aikaan. Ni sieltä pysty nostamaan, sai tuet ja muut. Ja opintolainaa ku sitä tarvitti. Että on ollu silloin koulun alkuvaiheessa varsinkin apua siitä.” – H2

Taloudellisesta pääomasta oli hyötyä myös ”opiskelukentälle” pääsemisessä. Pelaajayhdistyksen ja Haaga-Helian yhteistyössä järjestämä jääkiekkoilijoille tarkoitettu opintopolku tradenomiopintoihin nähtiin erittäin hyödylliseksi kaksoisuramahdollisuuksien kannalta. Entiset jääkiekkoilijat ovat nähneet räätälöidyt opinnot keskeiseksi ammattijääkiekkoilijoiden opiskeluedellytyksiä parantavaksi tekijäksi (Roslund 2017, 20). Opintojen pariin kiekkoilijan opintopolun kautta hakeutunut haastateltava oli erittäin tyytyväinen sijoitukseen. Myös muut haastateltavat pitivät mahdollisuutta loistavana, vaikka eivät sitä itse olleet tarvinneetkaan. Yksi haastateltavista myös näki opintopolun loistavana mahdollisuutena varsinkin niille ammattikiekkoilijoille, joille opiskelupaikan saaminen tavallisia väyliä pitkin saattaisi olla hankalaa.

“Kyllähän avoimen kurssit niin maksaa x euroa ja ei toi kiekkoilijan opintopolku ihan ilmanen homma sillai ollu. Ni tottakai jääkiekko on mahdollistanu sitä, että mulla on niinku mahollista esim. satsata rahaa opiskeluihin ja tavallaan niinku sitä kautta ehkä, en mä nyt sano itteeni helpommalla, mutta tavallaan valita ehkä erilainen tie ku joku toinen.” – H5

Opiskelumahdollisuuksia edistäväksi tekijäksi haastateltavat näkivät myös rahastointimahdollisuudet, joissa kiekkoilijat voivat pidättää osan palkastaan rahastoon.

Taloudellinen turva uuteen elämänvaiheeseen sopeutumisen vuosina on keskeinen keino urasiirtymän pehmittämiseksi ja uran jälkeisen kouluttautumisen mahdollistamiseksi (Roslund 2017, 29). Rahastoidun rahan lunastaminen jääkiekkouran jälkeisinä vuosina mahdollistaa myös kaksoisuran opiskeluosion loppuunsaattamisen ilman tulotason romahtamista.

“Sitte mä en tiä kauan toi rahastointijärjestelmä on ollu käytössä, mut sehä o iha huippujärjestelmä kuitenkin jääkiekkoilijoilla myös tukemaan sitä opiskelua. Sitä, että uran jälkeen ne tienestit tippuu niin kyllä mä nään, että ne on parantunu ne mahollisuudet.” – H4

Taloudellisen pääoman vaikutukset kaksoisuraan nähtiin lähinnä urheilu-uran aikaisessa perspektiivissä. Karrikoidusti todeten Mestiksessä pelatessa opiskelu mahdollisti kiekkoilua ja Liigassa pelatessa päinvastoin. Tulevaisuuteen kaksoisuran uskottiin vaikuttavan ammattiasemaa parantavasti, mikä vaikuttaisi myös uran jälkeen saavutettavaan tulotasoon. Lisäksi opintoihin tehtyjen taloudellisten investointien uskottiin ”maksavan itsensä takaisin”. Realiteetti urheilu-uralla hankitun taloudellisen pääoman riittämättömyydestä jääkiekkouran jälkeiseen elämään kuului kaksoisuralle hakeutumisen syihin, ja tämä on havaittu myös aikaisemmassa kaksoisuratutkimuksessa (mm. Defruyt ym. 2019).

”Jos nyt vähä ajatellaa viel pidemmälle tätä hommaa, ni ei esimerkiks SM-liigapelaajat tuu tekee, tai hyvin harva tulee tekee, semmosen pesämunan, et sillä pärjää. (...) Kyl se on tosi iso osa pelaajista ketä joutuu mennä päivätöihin uran jälkeen. Ja siihen sit jokainen tajuaa, et jos sulla on joku koulutus, ni kyllähän se nyt tuottaa aika paljon mahdollisuuksia.” – H3

6.1.3 Kulttuurinen pääoma

Bourdieu kuvaa kulttuurisen pääoman olevan pääomalajeista yleisintä. Sen tunnistaminen tai määrittely voi ajoittain olla haastavaa. Kulttuurisen pääoman käsite pitää sisällään esimerkiksi ihmisen tiedolliset ja taidolliset ominaisuudet. Tutkielmani puitteissa kulttuuriseksi pääomaksi määritetään käytännössä yksilön ominaispiirteet. Kulttuurisen pääoman lajeista fyysinen pääoma eli kyvykkyys on urheilu-uralla etenemisen kannalta välttämätöntä. Esimerkiksi

urheilijoiden oma kokemus pelitaidoistaan vaikuttaa peliuran jatkumiseen jo 15-vuotiaiden kiekkoilijoiden kohdalla (Konttinen 2019, 19).

Haastateltujen jääkiekossa tapahtunut ammattilaistuminen tapahtui eri ikävaiheissa, sillä osa haastateltavista alkoi saada rahallista korvausta jääkiekkoilusta jo teini-iässä. Osa taas saavutti täysammattilaisuuden muutaman aikuisten sarjoissa pelatun jääkiekkokauden jälkeen. Haastateltavien vastaukset erosivat toisistaan sekä ammattilaistumisen että jääkiekkoharrastuksen tavoitteellistumisen suhteen, joten yhtenäistä taustaa urheilupolulta ei löytynyt. Lopulta etenkin liigakiekkoiluun siirryttäessä jääkiekko synnytti haastatelluissa vahvan ammattilaisjääkiekkoilijan identiteetin.

Haastatellut kertoivat koulutuksen arvostuksen kumpuavan jo kotikasvatuksesta. Urheilussa edistymisen alkoi vaikuttaa opiskeluihin osan haastatelluista kohdalla konkreettisesti toisella asteella opiskellessa, jolloin jääkiekkoharjoitukset ja -ottelut saattoivat vaikuttaa läsnäoloihin. Pelaajat kuitenkin kertoivat olevansa kaikkiaan tyytyväisiä opintomenestykseensä. Yleisesti toisella asteella opiskelevista nuorista suomalaisista huippu-urheilijoista erittäin harva kokee, ettei opiskelun ja urheilun yhdistäminen onnistu (Mononen ym. 2021, 15). Selittäväenä tekijänä koulussa pärjäämiselle haastateltavat mainitsivat hankitut valmiudet, suunnittelukyky ja opiskelutavat. Aiemmassa tutkimuksessa jääkiekkoammatin kehittämistä ominaisuuksista etenkin itsekuri, pitkäjänteisyys ja kyky paineen alaisena työskentelyyn auttoivat opiskeluissa pärjäämisessä (Vuolle 2007, 10). Haastateltuja opiskeluissa auttoivat lisäksi hyväksi havaitut opiskelutavat eli mahdollisimman tarkka keskittyminen oppitunneilla sekä opiskelulle otollisten ajankohtien hyödyntäminen.

“On mulle niinku aina ollu kuitenkin tärkeätä, että määheti lukionkin jälkeen halusin mennä kouluun, että varmaan kotoo tullu semmonen, että tärkeä se että saa jonkun ammatin sitte itelle.” – H2

Kiekkoilun ohella opiskelu on tuottanut haastateltaville henkistä hyvinvointia, ja haastateltavat puhuivat opiskelusta nimenomaan vastapainona jääkiekkoilulle. Opiskelun koettiin myös esimerkiksi torjuvan pelimatkojen tylsyyttä, toimivan rakentavana ajankäyttönä

ja olevan pitkällä tähtäimellä hyödyllistä tekemistä. Yksi haastateltavista tosin kritisoi yleistynyttä tapaa puhua opiskelusta ainoastaan vastapainona. Vastapainoisuuden korostaminen saattaa synnyttää kaksoisurasta liian keveän kuvan, sillä opiskeluelämässä menestyminen vaatii runsaasti vaivannäköä.

Haastateltavien mukaan opiskelusta innostuminen on ruokkinut opiskeluinnostusta. Osa haastateltavista kertoi opiskelujen vaikuttaneen heidän suhtautumiseensa jääkiekkoon vähintään niin, että ammattia tarkasteltiin opiskeluissa opittujen asioiden kautta. Havainto oli mielenkiintoinen, sillä jääkiekkomaailman havainnoiminen onnistuu useiden eri opiskelualojen ”linssien” läpi.

”Se oli ihan hyväkin valinta, että sen alan sitten valitsin, että se alko kiinnostamaan siinä kun opiskeli, että mitä enemmän opiskeli ni sitä enemmän kiinnostu.” – H2

“Semmonen sisäinen oppiminen ehkä vähän niinku kasvanu siihen. Tiiäkkö, että haastaa niinku sitä omaa opiskelijapuolta siviilissäkin eri tavalla.” – H5

Fyysinen pääoma kuuluu kulttuurisen pääoman alalajeihin. Kaikki haastatellut tunnistivat jääkiekkoammattiin liittyvän ajallisen rajallisuuden, jonka myötä urheilu-uran ohella opiskeleminen nähtiin tärkeänä. Iän karttuessa pelaajat kertoivat ymmärtäneensä konkreettisemmin fyysisen pääoman rajallisuuden ja uran mahdollisen päättymisen. Osa pelaajista kertoi loukkaantumishistoriansa olleen keskeinen vaikutin päätöksessä hakeutua opiskelemaan.

“Mä olin ollu niin jumalattoman paljon loukkaantunu, niin se alko vaan yksinkertaisesti vähän niinku takeltelee ku sitä liigapaikkaa ei muutamia pelejä lukuunottamatta auennu. Ni et ois semmonen, et jos pahin mahdollinen käy, et täs pitää varmaankin jotai muutaki tehdä sitten uran jälkeen. Ei tiiä millon se loppuu.” – H3

Yksi haastateltavista piti jääkiekkouran lopettamista ja täysipäiväiseksi opiskelijaksi siirtymistä mahdollisena haastatteluhetkellä. Opiskeluihin siirtyminen on havaittu yhdeksi

jääkiekkouran lopettamista helpottavaksi tekijäksi (Vuolle 2007, 22). Muut haastateltavat pitivät tavoitteinaan tutkinnon viimeistelemistä urheilu-uran aikana. Keskeisin syy tutkinnon tavoittelemiseen jo urheilu-uran aikana oli se, että opiskelun uskottiin lisäävän pääomia, joilla siirtyminen jääkiekkouran jälkeiseen elämään onnistuu vaivattomammin.

“Kyllä sen voi tavoitteeksikin sanoa, että ois hieno kun ois se tutkinto silloin valmiina, kun lopettaa uran. Että pystys sitte siirtymään mahdollisimman nopeesti työelämään.” – H2

Pääasiallinen ajuri jääkiekkouran aikaiselle opiskelulle oli mieluisan työn löytäminen urheilun päättymisen jälkeen. Lisäksi pelaajat tunnistivat kouluttautumalla luovansa itselleen turvaa yllättävien tapahtumien, kuten loukkaantumisten varalle. Osin myös koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilan synnyttämä epävarmuus ammatista oli lisännyt hinkua panostaa ”kakkosvaihtoehtoon” eli opiskeluun.

”Tai vaikka mä en nyt menis töihin vielä tänä vuonna tai kahen vuoden tai viiden vuoden päästä, ni silti mä koen, et mulla on niinku ihan helvetin hyvä valttikortti vetää hihasta sitte työhaussa. Et hei, mä oon pelannu niin ja niin monta vuotta niinku kilpaurheiluu ja ollu joukkueessa ja sosiaalisessa ympäristössä ja kaikkee tämmöstä hyvää mitä siin tulee sivussa.”

– H3

Näyttää siltä, että nimenomaisesti kaksoisurakäyttäytymistä selittäviä kulttuuriseen pääomaan liittyviä tekijöitä on melko vähän. Kaksoisuralle päättymisen mahdollistavat pääomat, eli vaikkapa riittävä kyvykkyys jääkiekossa, selittävät urheiluammattilaisuutta, kun taas riittävä kyvykkyys akateemisessa ympäristössä korkeakouluopiskelua. Vaikuttaa siis siltä, että kulttuurista pääomaa on luonnollisempaa havainnoida molemmilla kentillä erikseen. Riittävät pääomat avaavat portin kaksoisuralle, josta kulkemiseen vaikuttaa opiskelemista kohtaan omaksuttu arvostus, joka liittyy kulttuurisen pääoman ohella myös sosiaaliseen pääomaan.

Jääkiekkoiluun liitettävän kulttuurisen pääomaan liittyi yhdistävä ominaispiirre, sillä kaikki haastateltavat olivat nousseet Mestiksen kautta Liigaan. Tämä on melko tavallinen kehityskulku jääkiekkoilijan urapolulla, mutta saattaa olla esimerkiksi niin, että jo nuorena

hankittu riittävä jääkiekkopääoma ja hyppy suoraan Liigaan voisi vaikuttaa sekä opiskeluihin suhtautumiseen että opiskelumahdollisuuksiin. Koulutuspääomaan liittyen haastateltavat eivät kertoneet uran aikana valmistumisen lisäksi muista akateemisista tavoitteistaan.

6.2 Kaksoisuran rakenteet

Yksilön eri ominaisuudet eli pääomat ovat merkittävässä osassa kaksoisuran rakentumisessa. Tämän lisäksi yhteiskunnan rakenteilla on yksilön toimintaa ohjaava vaikutus. Aineistoanalyysin toisessa osassa keskitynkkin kaksoisuraan vaikuttavien rakenteiden ja niiden vaikutusten tunnistamiseen. Suomalaiselle kaksoisuraympäristölle on tyypillistä, että opiskelu- ja urheilujärjestelmät toimivat toisistaan melko erillisinä. Bourdieun teoretisoinnin mukaisesti tarkastelen näiden kenttien yhteensovittamisen mahdollisuuksia.

KUVIO 3. Ammattijääkiekkoilijan kaksoisuran kenttä

Kuviossa 3 esitellään kaksoisuran onnistumisen mahdollistava rakenne. Kaksoisuran kenttä pitää sisällään jääkiekon ja opiskelun kentät sekä niiden väliin sijoittuvan kaksoisuran tukemiseen muodostuneen rakenteen. Kaksoisurarakenteen vaikutus jääkiekkoilijan korkeakouluttautumiseen jää ohueksi, joten epäviralliset ja paljolti kaksoisuraa suorittavan

yksilön sosiaalisen pääomaan hyödyntämisen varaan rakentuvat epävirallisemmat käytännöt vaikuttavat kaksoisuran onnistumiseen pulmatilanteissa huomattavasti enemmän.

Kaksoisurarakenteeseen käsitetään myös avoimet ja etänä suoritettavat opinnot. Vapaammin suoritettavien opintojen on tarkoitus lisätä opiskelemiseen liittyvää joustoa, joten ne vaikuttavat myös kiekkoilijoiden kaksoisuriin. Avoimet ja etänä suoritettavat opinnot parantavat kaksoisuramahdollisuuksia (OKM 2012, 43–45). Haastateltavat kokivat tällaiset opiskeluvaihtoehdot hyvinä, sillä niiden suorittamiseen liittyy vähemmän tarvetta ylimääräiselle neuvottelulle.

Urheiluakatemiajärjestelmän näkyvää vaikutusta pelaajat pitivät vähäisenä, joten sitä ei kuviossa mainita. Urheiluakatemiajärjestelmän näkyvänä osana toimivat jääkiekkoilijoiden opintokoordinaattorit sen sijaan mainittiin. Opintokoordinaattorit ovat tällä hetkellä jääkiekkoiluun liittyvä erityispiirre, jonka olemassaolo koettiin opintoja tukevaksi tekijäksi.

6.2.1 Opiskelun kenttä

Haastateltavat kertoivat peruskouluvaiheessa urheiluharrastuksen yhteensovittamisen onnistuneen pääosin vaivatta, ilman koulunkäyntiin tai urheiluun ulottuneita haittavaikutuksia. Yksi haastateltavista kuitenkin kertoi, että jo yläasteelta alkaen myös opiskeluun käytettävä vapaa-aika oli ollut eri urheiluharrastusten myötä erittäin vähissä, jolloin oppitunneilla keskittyminen ja opiskelutapojen suunnittelu oli korostetun merkityksellistä opinnoissa menestymiseksi.

Toisen asteen opintojen kohdalla haastateltavien opiskelupolut erosivat keskenään jonkin verran, osin myös eri vaiheissa olleisiin jääkiekkouriin liittyvien tekijöiden myötä. Viidestä haasteltavasta neljä oli suorittanut lukion ja yksi ammattiopiston. Lukiossa opiskelleet kuvasivat opiskelupaikkojaan eri tavoin, sillä ”tavallisen” lukion lisäksi haastateltaville oli kertynyt kokemuksia urheilulukion lisäksi erilaisista liikunta- tai urheilupainotteisista oppilaitoksista. Kaikille haastateltaville toisen asteen koulutuksen loppuun saattaminen vaikutti erityisen tärkeältä etapilta.

“Mulla oli lukio ehkä sillain, mä halusin käydä sen lukion loppuun. Ja sit niinku siinä samalla pelata tätä jääkiekkoa ja lukion jälkeen sit kattoo miten pitkälle pystyy pelaamaan jääkiekkoo. Et ehkä se oli se tavoite, et saa sen koulun käyty. Ja sit kattoo sen jääkiekkokortin.” –H1

“Se on ihan niinku pakollinen asia oikeesti mun mielestä, että kyllä koulut pitää hoitaa kunnolla.” –H5

Kaksoisuraan liittyvät haasteet olivat kuitenkin lisääntyneet toisella asteella opiskeltaessa. Tätä voidaan pitää luonnollisena seurauksena opiskelu- ja harjoitusmäärien lisääntymisestä. Lukion käyneiden haastateltavien mietteet opiskelujen sujuvuudesta olivat suhteessa jääkiekkouralla jo saavutettuun tasoon, sillä korkeammalla sarjatasolla pelanneet olivat kohdanneet kaksoisurahaasteita muita selvemmin. Joukkueurheilussa urasiirtymät voivat tapahtua yksilöurheilua aiemmin (Salasuo ym. 2016, 298–299). Jo lukioaikaan aikuisten liigaympäristöön pääseminen näkyi korostuneina haasteina opiskelussa, etenkin läsnäolovaatimusten täyttämisen suhteen. Varhainen eteneminen uralla siis hankaloitti opiskelua jo toisella asteella verrattuna muissa sarjoissa pelanneisiin urheilijoihin.

”Mä olin oikeestaan koko ajan Liigan mukana. Eli ne harjotteli aamusin, ni mä kävin sit heidän mukana jäällä. Et oikeestaan aika harvoin kävin koulun tarjoomilla jäällä, vaikkakin kyllä ne aamusin niitä tarjos.” – H3

Nuorten SM-sarjat ovat luonnollisesti helpommin yhteensovitettavissa lukio-opiskeluun. Jääkiekon ammattimaisen harjoittamisen vaikutus alkaa kuitenkin usein näkyä juuri toisella asteella. Normaalisti ilta-aikaan tapahtuvan joukkueharjoittelun lisäksi urheilu- ja liikuntalukioissa opiskelleet haastateltavat kertoivat mahdollisuudesta harjoitella jääkiekkoa koulupäivien sisällä. Urheilulukioissa lajiharjoittelulla saa jopa korvattua pakollisia kursseja, mutta myös liikuntalukioissa urheilemalla hankitaan kurssisuorituksia.

“Mä oon ollu aina ihan hyvä koulussa, ni ei oo ollu sillain. Kaikki hoitu kun hoiti ite asiat hyvin. Mut mä tiedän kyllä, et monet – monilla on sillain et lukioikäsenä voi olla et jää kurssi

suorittamatta tai myöhästyy valmistuminen ja muuta. Mut ei itellä kyllä ei oo ollu mitään sellasta.” – H1

Kuten todettua, toisen vaiheen opintojen valmistuminen oli selkeä virstanpylväs haastattelemillani kaksoisurheilijoilla. Korkeakouluopintoihin siirtyminen sujui hyvin vaihtelevasti, jääkiekkouran vaiheista ja intensiteetistä riippuen. Haastateltavien kokemusten välillä koulutukseen hakeutumisessa oli melko paljon eroavaisuuksia, mutta itse korkeakouluopintojen ja ammattiurheilun yhtensovittamiseen liittyvät kokemukset olivat paljolti samansuuntaisia.

Useimmat haastateltavista olivat aloittaneet korkeakouluopintonsa Mestiksessä pelatessaan. Mestis-kiekkoilun ja opiskelun yhdistäminen koettiin useimmiten mahdolliseksi toteuttaa, joskin aikataulullisia haasteita aiheuttavaksi. Opiskelun ja jääkiekon yhtensovittamisen kompromissi näkyi opiskelualaa valitessa, sillä usein opiskeluala valikoitui niistä mahdollisuuksista, joita halutulla pelipaikkakunnalla oli tarjolla. Toisaalta osa pelaajista valikoi joukkueensa opiskelumahdollisuuksien perusteella. Yksi haastateltavista kertoi ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen joutuneensa vaihtamaan alaa, jotta opiskelu kiekkoilun ohella olisi mahdollista. Tämä havainto selittänee esimerkiksi kaupallisten alojen suosiota jääkiekkoilijoiden keskuudessa (ks. SJRY 2019).

Keskeisinä haasteina läpi haastatteluiden esiin nousivat aikatauluttaminen, päällekkäisyydet ja suunnittelemisen tarve. Lisäksi joissakin tapauksissa etäopiskelumahdollisuuksien puuttuminen aiheutti päänvaivaa. Esimerkiksi etätenttejä toivottiin:

“No ihan ehdottomasti, koska täs tullaan siihen just siihen aikataulutukseen mistä mä oon puhunu. Et jos sen pystyy opiskelija tekee, esimerkiks joku verkkotentti, ei se nyt ihan ylivaikeeta pitäis tänä päivänä olla, että opiskelija pystys tehä verkkotentin haluamallaan ajankohdalla. Eikä tarvii jättää reenejä väliin tai suututtaa ketään tai pahottaa kenenkään mieltä sen takii, et sä oot tentissä etkä pääse treeneihin tai ihan mitä vaan vastaavaa. Et kyl teknologiaa tämmösis tapauksis pitäis viel enemmän pystyy käyttään korkeekoulussa ainakin.” – H4

Kaksoisuran suorittaminen näyttäytyy erilaisena eri opiskelualoilla. Suhtautuminen poissaoloihin ja korvaaviin suoritustapoihin, tai vaikkapa etäopiskelumahdollisuuksien tarjoamiseen, oli sidoksissa opiskelualaan tai oppilaitoksiin. Kontaktiopetuksen välttämättömyys on ilmeistä joillakin opiskelualoilla, kun taas joidenkin alojen opiskelu itsenäisesti ja vapaamuotoisemmin on huomattavasti luonnollisempaa.

“Mulla on ollu pari luottokaverii siinä luokalla, ni heidän kanssaan on käyty läpi asiota mitä siellä tunnilla on tullu. He on tavallaan kerrannu, ja mä oon opiskellu siinä niitä asioita. Se on semmonen yks asia mikä on auttanu.” – H1

“...sillon nuorena se tuntu, et se oli mahdoton yhtälö siihen, ku Mestistä pelasin. Ni sen kanssa käydä, koska siellä piti olla niin paljon paikalla.” – H2

Oppilaitosten puolella keskeisenä hahmona kaksoisuran onnistumisessa näyttäytyivät usein opinto-ohjaajat, jotka pyrkivät rakentamaan urheilun rinnalle sopivia opiskelumahdollisuuksia. Muiden urheilulajien urheilijoille oppilaitoksen tuki kaksoisuralla ei vaikuta olevan yhtä keskeistä (Pusa ym. 2021, 11–12). Lisäksi haastateltavat kertoivat oman suunnittelutyön olevan avainasemassa kaksoisuran onnistumisessa. Yksi mainitsi yhteensovittamisen haastavuudet erityisen raskaiksi. Yksi haastateltavista koki joutuneensa järjestämään opintonsa täysin yksin, ilman opinto-ohjaajan apua.

“Kyllä ne (opinto-ohjaajat) ymmärtää, mutta kyllä niilläkin siinä kärsivällisyys, joku raja on sitten.” – H2

“Se on ylivoimaisesti haastavin, ja mun mielestä, se ois ihan helvetin tärkeä asia. Se vei aivan turhaan esimerkiksi mulla energiaa, aikaa, resursseja. Se pelkkä suunnittelu.” – H3

Opettajat saivat yleisimmin kiitosta, mutta he saattoivat myös toimia ylimääräisenä haasteena kaksoisuran suorittamisessa. Kaksoisuran onnistuminen vaikuttaisikin olevan paljolti yksittäisistä henkilöistä kiinni. Korvaavat tehtävät joko onnistuvat tai eivät ilman selkeää johdonmukaisuutta, ja suhtautuminen vaihteli hyvin paljon.

“No tuntuu, että ehkä tässä nykyisessä oppilaitoksessa se on aika lailla yksittäisistä henkilöistäkin kiinni, että kuinka mahdollista se on opiskella. Tai urheilla samaan aikaan. (...) Ehkä niitä pitäis myös ottaa niitä muita tiedekuntia mukaan siihen jotenki, että tietyt poissaolot olis vaikka sallittuja tietyin perustein tai tehdä joku ehkä yhtenäisempi linja siihen, että nyt tuntuu tosiaan, et se on niinku aina yksittäisen kurssin vastuuopettajasta kiinni, että saatko sää olla pois jostain tietystä syystä vai et.” -H4

Yhteiskunnan opiskeluun kohdistuvat toimet vaikuttivat kaksoisuraan jonkin verran. Haastateltavien elämään vaikuttaneita tekijöitä olivat esimerkiksi velvoite ilmoittautua läsnä olevaksi heti opiskelupaikan saatuaan. Opintoaikojen rajaaminen ja lisäajan hakeminen esiintyi myös konkreettisesti vaikuttavana tekijänä. Liikkumavara opintojen suunnittelussa on pienempi, sillä haastateltavat kertoivat joutuneensa ilmoittautumaan kouluun heti sisäänpääsyn jälkeen, jolloin myös opiskeluaika lähti kulumaan. Lisäksi pääsykoemateriaalien saatavuuden ajallinen rajoittaminen koettiin opintopoliittiseksi toimeksi, joka paransi mahdollisuuksia opiskelupaikan saamiseen. Yksi haastateltavista esimerkiksi epäili, että ei olisi pystyneet tasapuolisesti kilpailemaan muita hakijoita vastaan pidemmällä valmistautumisajalla.

“Joo mä ilmoittauduin, koska se ensimmäinen vuosi oli pakko olla läsnä olevana. Että sai sen paikan otettua vastaan. Ilmoittauduin kouluun ja kävin sitten siinä, silloin se nyt ei... Mä en siitä koulusta kauheesti välittänyt, muuta kun että se paikka säilyy siellä, että varmaan jonkun kurssin kävin siinä kyllä avoimen kautta, mutta jääkiekko oli ykköshomma sillo.” -H4

“Suoraan sanottuna veikkaan, että täytyy hakee uudestaan kouluun varmaan jossain vaiheessa.” -H2

Avoimet opinnot hyödyttivät merkittävästi niitä suorittaneita haastateltavia. Kiekkoilijan opintopolulla opintonsa aloittaneelle avoimet opinnot olivat väylä pyrkiä tutkinto-opiskelijaksi. Etenkin seuravaihdoksista seuranneesta läsnäolo-opintojen mahdottomuudesta johtuen avoimilla opinnoilla on pystynyt edistämään opiskelu-uraa. Avoimissa oppilaitoksissa

sivutoimisuus ymmärretään usein paremmin, sillä se on lähtökohta myös muiden opiskelijoiden kohdalla.

6.2.2 Jääkiekon kenttä

Haastateltavat kokivat, että opiskelemiseen suhtauduttiin jääkiekon parissa pääasiallisesti hyvin ja kannustavasti niin pelaajien kuin seuratoimijoiden kohdalla. Näin ei ole aina ollut, sillä kiekkoilijat ovat aiemmin toivoneet kehitystä opiskelumyönteisempään suuntaan (Roslund 2017, 20). Lisäksi haastatellut pelaajat kommentoivat myös muiden kiekkoilijoiden opiskeluintoa ja -tarvetta yleisellä tasolla. Etenkin nuorten pelaajien ja Mestiksessä kiekkoilevien opiskelu nähtiin merkittävänä. Nuorten joukkuekavereiden opiskeluihin suhtauduttiin kannustavasti. Mestiksessä pelaavien opiskelemattomuutta jopa ihmeteltiin, vaikka siihen liittyvät haasteet tunnistettiin.

“Jos miettii vaikka noita kahta sarjatasoa, ni mää en nää mitään estettä vaikka Mestis-pelaajalle miks he ei vois opiskella. Että mä pidän jopa ihmeellisenä sitä, että siellä tosi vähän nykyään on, jos oon ymmärtäny oikein, ni semmosia jotka opiskelee ja pelaa. Mutta sitte Liigan puolella se on vähän vaikeempi, että siihen ehkä vaikuttaa ne, että missä vaiheessa on menossa ura ja minkälainen ura on.” –H2

Konkreettisesti päätävältä poissaoloihin vaikutti olevan seurojen valmentajilla. Mestiksen puolella poissaolot harjoituksista koulukiireiden vuoksi olivat yleisempiä kuin Liigassa, kohdistuen useimmin aamuharjoituksiin. Tästä ei koitunut haittaa pelaamiselle, sillä päivittäinen pääharjoitus oli usein sijoitettu ilta-aikaan. Täysin mutinoitta opiskeluihin osallistuminen ei tosin sujunut aina Mestiksessäkään.

“Se oli niinku suhtautu myönteisesti ja positiivisesti siihen opiskeluun, et ei ollu semmonen suhtautuminen, et on niinku joukkueen ulkopuolella sen takia et opiskelee.” – H1

“Kuulin koutsilta sen, että sillon just ensimmäisenä vuonna ois pitäny käydä reeneis enemmän, vaikka nimenomaan oltiin sovittu, että mä saan aamut olla koulussa, et iltapäiväl on pääharjoitus Mestiksessä.” – H3

Liigan puolella poissaolot opiskeluiden takia olivat huomattavasti harvinaisempia. Ammatillisuuden ja tavoitteellisuuden myötä jääkiekon ja opiskelun vaakakuppi kääntyy aikataulullisesti selvästi jääkiekon eduksi, kuten muissakin urheilulajeissa (mm. Hickey & Kelly 2015). Jääkiekkouran ensisijaisuus suhteessa opiskeluun on tunnustettu jo aiemmin (Vuolle 2007, 7). Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu jääkiekkovalmentajien myönteinen suhtautuminen opiskeluun, mutta konkreettista tukea myönteisyydestä ei juuri ole seurannut (Ronkainen ym. 2018). Nyt haastatellut pelaajat kertoivat tosin saaneensa tarpeen mukaan valmentajiltaan vapaapäiviä etenkin pelikauden ulkopuolella ja esimerkiksi maajoukkueaikoilla, mikäli opiskelut niin edellyttivät.

“Valmentajalle kyllä aina ku esitti, et ois opiskeluhommaa tai niinku tämmönen meno, että täytys lähteä, ni ikinä se ei ollu sille mikään este.” – H5

Yleisesti jääkiekko koettiin ajallisesti rajatuksi osaksi elämää, joten panostukset kohdistettiin urheilu-uraan sen ollessa mahdollista. Jääkiekkoelämä saattoi ajoittain tempaista haastateltavat mukaansa niin, että motivaatiota opiskeluun ei enää riittänyt. Haastatteluissa esiintyi usein kuitenkin ammattilaisjääkiekkoiluun liittyvän vapaa-ajan määrä. Pelaajat kokivat, että aikaa opiskeluun ja muihin toimiin kyllä olisi, mutta päällekkäisyydet estävät täydellisen panostamisen. Lisäksi pelimatkojen merkitys kaksoisuralla nähtiin sekä mahdollistavana että rajoittavana tekijänä. Busseissa ja hotelleissa aika oli mahdollista muuttaa hyödylliseksi käyttämällä se opiskeluihin. Toisaalta pelimatkoilla ollessa pelaajat olivat poissa koulunpenkiltä, mikä vaikutti kielteisesti useilla opiskelualoilla.

“Mutta ainakin jääkiekossa, ammattilaisjääkiekossa, on niin älytön määrä vapaa-aikaa ja sitte on vielä noita pelimatkoja missä istutaan bussissa ja pyöritään hotellissa, ni mä koen, että se on vaan järkevää ajankäyttöä, että sillon opiskelee.” – H4

Kaikki haastateltavat kertoivat suositelleensa opiskelua jääkiekkopiireissä ja jakaneensa tietoa. Pelaajat näkivätkin, että kaksoisura-asioiden laajemmalla huomioimisella edellytyksiä urheilu-uran aikaiselle opiskelemiselle olisi mahdollista parantaa. Opiskelevien kiekkoilijoiden määrän kasvaessa myös tietoisuus opiskelumahdollisuuksista voisi kasvaa. Opiskelemisen markkinoinnissa haastateltavat odottaisivat etenkin jääkiekkolehtoreilta enemmän toimia, jotta koulunkäynnistä kiinnostuneet saataisiin opiskelemisen pariin.

”Suositteisin ja olen suositellut. Ja jatkan suosittelua.” – H3

Suhtautumisen opiskelemiseen kerrottiin parantuneen, mikä antaa viitteitä siitä, että aina kiekkoilun ohella opiskelemiseen ei ole suhtauduttu yhtä myönteisesti. Nykyinen ilmapiiri pukukopeissa on kuitenkin opiskeluun kannustava.

Jääkiekon kentän sisäisenä opiskelumahdollisuutena mainittiin yhdessä haastattelussa myös Jääkiekkoliiton järjestämät koulutukset, joissa koulutetaan esimerkiksi valmentajia ja erotuomareita. Aktiivipelaajien osallistumismahdollisuuksia tällaisiin koulutuksiin ei kuitenkaan ainakaan haastateltavalle ollut markkinoitu. Tämänkaltaiset koulutusohjelmat, kuten erilaiset urheilijoille tarjotut ammattitasoiset opinnot, jäävät tutkimustehtäväni ulkopuolelle.

6.2.3 Kenttien yhdistäminen

Valintatilanteissa opiskelu on useimmiten kaksoisuran periksi antava puolisko. Havainto on linjassa aiemman tavoitteellista joukkueurheilua käsittelevän kaksoisuratutkimuksen kanssa (mm. Christensen ja Sørensen 2009; Cosh & Tully 2014). Jääkiekkoilun puolella tapahtuvat aikataulujoustot olivat yleisesti harvinaisempia ja ajoittuivat Liigassa pääasiassa kilpailukauden ulkopuolelle, jolloin neuvottelut treenipoissaoloista eivät usein vaatineet suurempia ponnistuksia.

“Tai miten sen yhden poissaolovuoden nyt sitte laskee, mutta tavallaan nyt ennen tätä syksyä nii viis vuotta menny siitä ku mä oon päässy sisään ja yhen vuoden mä oon siitä opiskellu aktiivisesti läsnäolevana.” –H4

Kaikkinaiset aikatauluhankaluudet ja tarve ylimääräiselle suunnittelulle nousivat esiin keskeisimpinä kaksoisurahaasteina. Nämä olivat myös ongelmia, joihin kaivattiin apua. Opinto-ohjaajat olivat oppilaitosten puolella merkittävä kaksoisuraan liittyvien aikataulujen yhteensovittaja, mutta samankaltaista lisäapua kaivattiin myös jääkiekkolehtoreiden tai muiden vastaavien väliapulaisten toimesta. Loppujen lopuksi keskeisenä onnistumisessa kuitenkin nähtiin pelaajan oma panostus ja vaivannäkö.

”Jos mä saisin jonku kehitysidean tähä tehä. (...) Ni nimenomaan se, että tietäen pelaajan aikataulut seuran puolelta, ja sitten koulun tavoitteet ja mitkä pelaajan tavoitteet on aikataululle koulussa, et kuinka paljon pitää kursseja ja näin pois päin. Ni siihen niinku linkkihenkilö, siihen väliin. Seuran, pelaajan ja koulun väliin kenen kanssa käydään aikataulutusta selkeeks.” – H3

“(...) Et mä ehkä uskon siihen, että ei se oo niinku sovittu juttu, että tässä niinku annetaan avaimet valmiiks käteen, vaan se on sillai, että jos sä oot ite valmis tekeen töitä kuitenkin sen eteen, ni mä uskon et tääki asia on järjestettävissä.” –H5

Kaksoisurailmiön luonteen tavoittaminen oli välillä hankalaa, sillä jääkiekkoilun ensisijaisuus elämää määrittävänä tekijänä paistoi läpi. Eräs pelaaja kertoi, että yhteensovittamisessa ei ole ollut juuri hankaluuksia, vaikka hän oli joutunut pitämään opiskelusta useampia väli vuosia. Kokemus urheilun ja opiskelun tasapainosta ei siis välttämättä ole riippuvainen opintojen sujumisesta, vaan henkilökohtaisesta tyytyväisyydestä kaksoisuran sujumiseen. (ks. Pusa ym. 2021, 9–12). Jääkiekkoilun aikataulutusta määrittävä vaikutus näkyi myös niin, että yksi pelaajista vaihtoi opiskelualaa urheilu-uran aikaisen opiskelun mahdollistaakseen.

Kaksoisuraan liittyvässä kielenkäytössä opiskelusta puhutaan usein varasuunnitelmana. Kenties kaikkein vahvimmin kaksoisurapuheeseen liitettäväksi sanaksi on vakiintunut

vastapainoisuuden käsite. Mainittu vastapainoisuus myös selvästi toteutui monien haastateltavien kohdalla, joille opiskelu toimi keinona siirtää ajatukset pois jääkiekosta. Opiskelun ja jääkiekon rinnakkaisuuteen kuitenkin suhtauduttiin tässä suhteessa eri tavoin ja yksi haastateltava otti kantaa yleistynyttä puhetapaa vastaan, sillä vastapainoisuuteen keskittyminen antaa väärän kuvan opiskelun ja ammattuurheilun yhdistämisen kokonaiskuormittavuudesta.

“Tietysti, emmää siinä oo ite niin kauheesti haasteita välttämättä kokenu, koska mää nään sen just ehkä toisinpäin, et se on tavallaan vastapainoo. Ja siitä tulee niinku henkistä hyvinvointia, ku saa siinä ammattilaisuuden ohella jotain muutakin hyödyllistä tehtyä mikä hyödyttää sua sitten pitkällä tähtäimellä.” -H4

”Et vaikka se sitä oiskin, mut kyllä mä muutakin vastapainoo keksin ku koulussa perse hiessä istuu jossai tunnilla.” – H3

Haastateltavien mielestä ammattijääkiekkoilijoiden opiskelumahdollisuudet olivat viime vuosien aikana parantuneet tai vähintään pysyneet ennallaan. Eniten opiskelumahdollisuuksia parantanut tekijä oli parantunut tiedonsaanti. Useimmat pelaajat mainitsivat joko opintokoordinaattorit tai pelaajayhdistyksen tahoina, joihin ottaa yhteyttä kaksoisuraan liittyvissä kysymyksissä. Apua tiedettiin olevan saatavilla, vaikka haastateltavat kertoivatkin sitä harvoin tarvinneensa. Vaikuttaakin siltä, että haastatellut jääkiekkoilijat tietävän muiden lajien huippuja paremmin, mistä hakea tukea urheilun ja opiskelun yhdistämiseen (ks. Pusa ym. 2021, 11–12). Myös asenneilmapiirin kehittyminen kaksoisuraa suosivaan suuntaan sekä jääkiekko- että opiskeluympyröissä paransi kaksoisuran edellytyksiä. Oppilaitosten kohdalla kaksoisuraedellytysten parantaminen nähtiin kilpailuetuna opiskelijoita houkuteltaessa.

“Tää jääkiekko on tässä valtakunnassa sillä tavalla brändilaji, että se on niinku isosti esillä muutenkin, ni sen takia ne myös osaltansa varmasti hyötyy siitä, että jos heillä muutama jääkiekkoilija saattaa opiskella, ni voivat sitten tavallaan, saa ehkä jatkossakin kannustettua sitä porukkaa sinne opintopenkille.” – H5

Opiskelulla ja jääkiekkoilulla oli havaittavissa myös toisiaan mahdollistavaa vaikutusta, sillä pelipaikka saattoi lopulta löytyä opiskelupaikkakunnalta tai päinvastoin. Kenttien vaikutus toisiinsa oli nähtävissä myös tapauksissa, joissa pelaaja teki jatkosopimuksen opiskelupaikkakunnan seuraan, vaikka olisi saanut muualta taloudellisesti paremman sopimuksen.

Urheiluakatemiajärjestelmästä on Suomessa puhuttu sen perustamisen jälkeen runsaasti (mm. Opetusministeriö 2010, 11, 36–37; Härkönen 2014b). Haastattelemiini jääkiekkoilijat pitivät kuitenkin urheiluakatemioiden vaikutusta omiin kaksoisuriinsa käytännössä olemattomana, joskin opintokoordinoinnista vastaavien kiekkolehtoreiden olemassaolo tunnistettiin. Haastateltavat epäilivät akatemiatoiminnan vaikuttavan lähinnä yksilöurheiluun. Urheiluakatemiajärjestelmä rakenteena siis joko toimii taustalla helpottamassa kiekkoilun ja opiskelun yhdistämistä tai ei vaikuta kiekkoilijoihin lainkaan. Kolmantena vaihtoehtona saattaa olla se, että akatemiatoiminnan näkyvät toimintatavat, kuten urheiluyläkoulu (Nieminen ym. 2020), ovat yleistyneet hitaasti ja täten tuttuja lähinnä nuoremmille urheilijoille.

Haastattelun lopuksi pelaajilta tiedusteltiin käsillä olleen koronavirustilanteen vaikutuksia kaksoisuran suorittamiseen sekä mahdollisesti oppilaitoksissa käyttöönotettuja uusia toimintatapoja, jotka saattaisivat helpottaa urheilun ja opiskelun yhdistämistä myös tulevaisuudessa. Konkreettisia kaksoisuraan vaikuttaneita parannusehdotuksia ei etäopintojen suosimisen lisäksi juuri esitetty. Koronan tuoma yhtäkkinen vapaa-aika oli kuitenkin käytetty hyödyksi opiskeluissa esimerkiksi lopputyön kirjoittamiseen, ja opiskelu oli tuonut sisältöä poikkeukselliseen elämäntilanteeseen.

7 POHDINTA

”Siitä jopa saa olla mun mielestä vähän ylpee se kuka sen on pystynyt tekee. Sillee, et oikeesti joka päivä vietät x-määrä tunteja hallilla silleen, et oot palkkatöissä tai jonkun muun urheilun parissa. Ja fyysist työtä kuitenkin vielä, et sit pystyt ja jaksat rutistaa koulun siihen, ni mun mielest siit saa vähä olla ylpeeki.” – H3

Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää ammattijääkiekon ja korkeakouluopiskeluun yhdistävään kaksoisuraan vaikuttavia tekijöitä mahdollisimman perusteellisesti. Aiemmassa tutkimuksessa esiin nostettu tarve lajikulttuuriset erot huomioivalle tutkimukselle luo perustan myös jääkiekkoilijoiden opiskelun tarkastelulle erikseen.

7.1 Keskeiset tutkimustulokset

Kirjallisuuskatsauksen ja tekemiäni haastattelujen myötä saavutin kattavan kokonaiskuvan ammattijääkiekkoilijoiden opiskelumahdollisuuksista ja kaksoisuraympäristöstä. Jääkiekon ja muiden urheilulajien vaikutukset opiskeluelämään on tunnistettu Suomessa jo 1970-luvulta alkaen (Vuolle 1977). Kaksoisura-ajattelun yleistyttyä urheilijoiden opiskeluedellytysten eteen tehdyt toimenpiteet ovat jatkuvasti yleistyneet. Haastateltujen aktiivikiekkoilijoiden kokemat opiskelumahdollisuudet ovat osin parantuneet. Ammattilaistumiskehitys kuitenkin muokkaa jääkiekkoelämää jatkuvasti vaativampaan ja kuluttavampaan suuntaan, jolloin tosiasiallisesti myös opiskeleminen urheilu-uran rinnalla hankaloituu. Tilanne vaikuttaakin jossain määrin kilpajuoksulta, jossa opintoja mahdollistavat toimet pyrkivät reagoimaan yhä ammattimaistuvaan urheiluun.

Kaikki haastatellut kokivat opiskelemisen ja pelaamisen yhdistämisen hyväksi valinnaksi ja olivat tyytyväisiä kaksoisuraa toteuttaessaan. Vaikka jääkiekko oli pelaajien elämänrytmiä määrittävä elämänsisältö, opiskelu koettiin tärkeäksi. Kaksoisuran mahdollistamiseksi oltiinkin valmiita tekemään merkittäviä elämänratkaisuja esimerkiksi opiskelu- tai pelipaikan valitsemiseen liittyen. Sosiaalinen pääoma ja urheilijoiden verkostot vaikuttivat kaksoisuraympäristön muodostumiseen. Opiskelevat pelaajat välittävät tietoisuutta

kaksoisuramahdollisuuksista pelikavereilleen, sillä kaikki haastateltavat kertoivat suosittellessaan opiskelemista muille sekä jakaneensa tietoa siitä kiinnostuneille. Myös tämä tutkimus vahvisti aiempaa käsitystä siitä, että pelikavereista rakentuva sosiaalinen ympäristö vaikuttaa merkittävästi pelaajien suhtautumiseen kiekkoilun ohella tapahtuvaan opiskelemiseen (mm. Hämäläinen & Jolkkonen 2020, 27–29). Haastateltavat olivat kaikki aktiivisia opiskelijoita, joten mahdolliseen drop out -ilmiöön ei tutkimuksellani päästä käsiksi. Drop out -ilmiötä aiheuttavat tekijät, kuten urheilun ensisijaisuus ja aikataulupaineet, kuitenkin aiheuttivat opintojen viivästyistä ja tarvetta välivuosille. Korkealla tasolla urheileminen usein hidastaa opinnoissa edistymistä (Lämsä ym. 2014, 33–34).

Haastateltujen pelaajien kaksoisuria yhdistäviä tekijöitä olivat aikataulupaineet, järjestelytarve ja etenkin Liigassa pelatessa jääkiekon määräävä asema. Nämä tekijät kuuluvat kaksoisuran peruspiirteisiin, jotka nousevat usein esiin ja korostuvat korkealla tasolla urheiltaessa (mm. EU 2012). Yhtenäistä kansallista korkeakouluvaiheen kaksoisurarakennetta eri opiskelualoilla opiskelevat pelaajat eivät tunnistanee. Esimerkiksi urheiluakatemiatoiminta oli pelaajille hyvin vierasta, joskin osin urheiluakatemian alaisten jääkiekkolehtoreiden olemassaolo ja ohjausmahdollisuus tiedostettiin. Nimenomaisesti kaksoisuraa varten suunniteltuna rakenteena esiin nousi kiekkoilijoille suunniteltu Haaga-Helian avoimen ammattikorkeakoulun opintopolku. Yhtenäisten kaksoisurarakenteiden puuttuessa kaksoisuran onnistuminen oli kiinni jääkiekkoilijan itsensä lisäksi avainhenkilöistä eli käytännössä opintojen vastuuopettajista ja valmentajista.

Haastateltavien myönteinen suhtautuminen jääkiekkoilijoille räätälöityyn opintopolkuun viittaisi siihen, että keskeisimmät kaksoisurahaasteet aidosti huomioimalla urheilijaystävällinen opiskeluväylä on rakennettavissa. Haastattelut ja aiempi tutkimus (mm. Christensen & Sørensen 2009; Cosh & Tully 2014) osoittavat, että haluja ja valmiuksia opiskelemiseen löytyy. Kiekkoilijan opintopolku voi täten toimia suunnannäyttäjänä urheilijat paremmin huomioivalle korkeakoulupolitiikalle. Tämänkaltainen avoimiin opintoihin perustuva maksullinen väylä korkeakouluun saattaa kuitenkin herättää myös vastustusta, sillä yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet ovat olleet suomalaisen opiskelupolitiikan keskeinen ominaispiirre.

Jääkiekkoilijoiden opiskelumahdollisuuksien koettiin hieman parantuneen viime vuosien aikana. Parantunut tiedonsaanti oli keskeinen opiskelua edistävä tekijä. Tietoa jääkiekkoilijoille jakoivat muut pelaajat, pelaajayhdistys sekä opintokoordinaattorit. Haastatellut pelaajat tunnistivat mahdolliset tukirakenteet, mutta olivat hakeutuneet kaksoisuralle pääasiassa omin keinoin ja vastanneet itse suurimmasta osasta kaksoisurajärjestelyjä. Oppilaitoksissa keskeisin kaksoisuraa tukenut henkilö oli usein opinto-ohjaaja, jonka kanssa haastatellut suunnittelivat opintojaan ja etsivät mahdollisia suoritustapoja. Tutkimuksen toteuttamisen aikana käynnissä olleen koronaviruksen aiheuttaman poikkeusaika vaikutti kaksoisuriin jonkin verran. Tällaisista vaikutuksista keskeisin oli etäopintojen mahdollisuuksien lisääntyminen, mikä monen kohdalla helpotti kaksoisuran suorittamista.

Haastatellut kertoivat opiskelun ja siihen liittyvien taloudellisten tukijärjestelmien merkityksestä tavoitteellisen urheilun mahdollistajana Mestiksessä, ennen lopulta Liigassa saavutettua ammattilaisuutta. Tämänkaltainen opiskelemalla mahdollistettu ammattimainen urheilu on tunnistettu muiden lajien parissa jo aiemmin (mm. Ryba, Ronkainen & Selänne 2015). Kaksoisuran toteuttaminen voikin mahdollistaa ammattilaisuuden tavoittelua myös jääkiekossa, sillä opiskeluun soveltuva kulttuurinen pääoma antaa mahdollisuuden puoliammattilaisuuteen, jossa on mahdollista kartuttaa ammattijääkiekon vaatimia pääomia. Muut keskeiset kaksoisuraan liittyvät tavoitteet ja kaksoisuralta kartutettavat pääomat liittyivät pääasiassa urheilu-uran jälkeiseen aikaan tai siihen varautumiseen. Kaikkien pelaajien suunnitelmissa oli opinnoista valmistuminen peliuran aikana, mikä tarjoaisi parhaat mahdollisuudet nopealle työelämään siirtymiselle. Tämä on tärkeää, kun huomioi muodollisen koulutustaustan merkityksen työelämässä (Pekkala 2011, 19–20). Kaksoisuralla oli lisäksi vaikutuksia jo urheilu-uran aikaiseen elämään, sillä opiskelun koettiin tuovan merkityksellistä elämänsisältöä ja kasvattavan henkistä hyvinvointia. Opintojen suorittamiseen liittyvä järjestely ja epävarmuus aiheuttivat toisaalta päänvaivaa kaksoisuraa suorittaneille. Urheilu-uran ohella opiskelemiseen suhtauduttiin nykyisin paremmin ja opiskelemista jopa pidettiin *coolina*.

Kaksoisurapuheeseen on vakiintunut käsitys opiskelusta urheiluammattilaisen elämän vastapainona. Vastapainon käsite synnyttää kuvan opiskelusta harrastuksenomaisena

toimintana, jossa urheiluelämältä jäävää aikaa käytetään hyödyllisesti. Jääkiekkoilulla kerrytetty taloudellinen pääoma näyttää mahdollistavan päätoimista koulunkäyntiä keveämmän kokonaissuhtautumisen opiskeluun.

Bourdieuin teorian mukaisesti molemmilla kentillä pätevänä valttikorttipääomana näyttäytyi sosiaalisen pääoman myötä rakentunut eräänlainen kyvykkyys suhteiden muodostamiseen, sillä yhteensovittaminen vaati runsaasti kommunikointia ja poikkeuksellisten suoritustapojen hyväksyttämistä. Kulttuurisen pääoman piirteistä kyky joustavuuteen ja suunnitelmallisuuteen edesauttoi onnistumista molemmilla kentillä. Taloudellisen pääoman kannalta ammattijääkiekkoilijoiden riittävä varallisuus, eli akuutisti opintojen etenemisestä riippumaton taloudellinen tilanne, helpotti kaksoisuran järjestämistä.

7.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimusaiheeksi valikoimani huippu-urheilun ja opiskelun yhdistäminen ei ole tutkimusaiheena läpikoluttu, ja valitsemani tulokulma osoittautui tutkimusprosessin aikana toimivaksi. Yhteen lajiin eli jääkiekkoon keskittyminen tarjosi mahdollisuuden tutkia kaksoisuran mahdollisuuksia suomalaisessa yhteiskunnassa ainutlaatuisessa ammattilaisurheiluympäristössä. Huipputasolla urheilevia aktiiveja oli aiemmassa tutkimuksessa tutkittu melko vähän, joten heitä haastatteleamalla uskoin saavani ajankohtaista tietoa kaksoisuran tilasta. Päätös laadullisen tutkimusotteen valitsemisesta oli muutenkin perusteltu, sillä esimerkiksi jääkiekkoilijoiden pelaajayhdistyksellä oli tarjota pohjatietoa opiskelevien tai opiskelusta kiinnostuneiden pelaajien lukumäärästä.

Kaksoisuraan liittyvä lähdekirjallisuus oli samaa aihepiiriä käsitelleen kandidaatin tutkielmani myötä minulle melko tuttua. Lisäksi olin kandidityötä tehdessäni ymmärtänyt, että suomalaisten ammattijääkiekkoilijoiden kaksoisuran kannalta relevanttia tieteellistä tutkimusta on saatavilla melko rajallisesti. Myös tutkimuksessa käytettyyn teoreettiseen viitekehykseen olin perehtynyt jo aiemmin, joskin tämän tietämyksen syventäminen oli välttämätöntä Bourdieuin teoretisointia koskevien tulkintojen asianmukaisuuden varmistamiseksi. Kaksoisuran ominaispiirteiden määrittämiseen pääsin toden teolla vasta aineistoni keräämisen jälkeen.

Aineiston hankinnan etukäteen haastavimmaksi arvioitu vaihe, eli haastateltavaksi soveltuvien ja suostuvien henkilöiden löytäminen, osoittautui turhaksi. Onnekkana sattumana aineiston muodostumisessa voidaan pitää sitä, että kaikki viisi haastateltavaa olivat sekä opiskelu- että jääkiekkotaustaltaan toisistaan poikkeavia. Viiden haastattelun jälkeen kerätyssä aineistossa alkoi esiintyä saturaatiota, joten lisähaastateltavien värvääminen ei ollut tarpeen. Lisäksi halusin vaalia saavutettua haastateltavien ihanteellista heterogeenisyyttä. Ja koska haastatellut pelaajat olivat kutsukirjeen perusteella itse ilmoittautuneita, olisi uusien haastateltavien kartoittaminen vaatinut aiemmista poikkeavia toimenpiteitä.

Sekä valittu teoreettinen viitekehys että aineiston analyysimenetelmä osoittautuivat toimiviksi. Onnistumisena voi pitää etenkin Bourdieun pääomien ja kenttien käsitteistön soveltuvuutta myös kaksoisurailmiöön syvennyttäessä. Bourdieun teoria on luonteeltaan riittävän väljä, joten havainnot monimutkaisesta ilmiöstä eivät typisty liiaksi triviaaleihin yksityiskohtiin. Toisaalta Bourdieun erityisen lavea määritelmä kulttuuriselle pääomalle teki luokitteluprosessista haastavan. Kulttuurisen pääoman merkitys kaksoisuralle saattoi myös jäädä aliarvioiduksi, sillä merkittävimmät pääomavaatimukset esiintyvät molemmilla kentillä erikseen. Täten jotkin kulttuurisen pääoman tyypit saattavat tulla pidetyksi itsestäänselvyytenä sekä haastattelijan että haastateltavan toimesta.

Tutkimuksen toteuttamisen ei ole tarkoitus olla kannanotto kaksoisuran suorittamisen tarpeellisuuteen yksilötasolla, vaan pikemmin tehdä ilmiötä ja siihen liittyviä piirteitä näkyviksi. Kaksoisura voi olla työkalu esimerkiksi Brownin ym. (2019) havaitsemien urheilu-uran lopettamiseen liittyvien ongelmien torjunnassa. Kaksoisuran suorittamisella kartutettavat pääomat voivat olla hyödyllisiä urheilu-uran jälkeisessä elämässä, mutta tästä huolimatta kaksoisura on näkemykseni mukaan urheilijan henkilökohtainen valinta. Kaksoisuran suorittamista kuitenkin puoltavat sekä haastattelemini kiekkoilijoiden näkemykset opiskelun hyödyllisyydestä että aiemmassa tutkimuksessa havainnoitu opiskelun merkitys urheilu-uran jälkeiseen aikaan varautumisessa (mm. Roslund 2017, 20). Urheilun ohella opiskeleminen ei ole kaikissa tapauksissa mahdollista, eikä myöskään ainoa tapa urheilu-uran jälkeiseen elämään valmistauduttaessa. Huojentavaa on lisäksi se, että jo lopettaneet jääkiekkoilijat ovat pääosin tyytyväisiä ammattiinsa ja elämänlaatuunsa (Vuolle 2007, 13; Roslund 2017, 33).

Kaksoisuratutkimus päivittyy monilta osin nopeasti, sillä esimerkiksi urheiluakatemiajärjestelmä on jatkuvassa muutoksessa. Osa saaduista tuloksista saattaa vanhentua hyvin pian, sillä nyt haastellut pelaajat olivat aloittaneet opintonsa yli viisi vuotta sitten. Korkeakoulupolitiikassa muutoksia tapahtuu ajoittain nopealla syklillä, ja esimerkiksi ensikertalaiskiintiöt tai opintolainaan liittyvät kannustimet ovat vasta myöhemmin ilmaantuneet kaksoisuraan vaikuttaviksi osatekijöiksi.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata mahdollisimman seikkaperäisesti kaksoisuraympäristöä, jossa opiskelevat ammattijääkiekkoilijat toimivat. Monimutkaisen ilmiön tiivistäminen objektiivisiksi totuuksiksi on mahdotonta, eikä tällaisten totuuksien etsiminen kuulu laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158–160).

Luotettavuuden varmistamiseksi olen kuvannut tutkimuksen eri vaiheet, teoreettisen viitekehyksen sekä analyysimenetelmän ja -prosessin mahdollisimman perusteellisesti. Näin toimiminen noudattaa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ja auttaa pienentämään riskiä subjektiivisuuden vaikutuksista tehtyihin johtopäätöksiin. Olen tunnistanut tutkittavaan ilmiöön liittyvän omakohtaisuuden ja esiyymmärryksen, joten olen ollut huolellinen varmistuakseni siitä, että tutkimuksen etenemisessä avainasemassa ovat lähdekirjallisuus, hankittu aineisto sekä teoreettinen viitekehys.

Bourdieu'n omassa työssä keskeistä oli havaintojen tekeminen ja niiden analysointi. Hän piti tärkeänä, että tutkija tuntee tutkittavan kentän. (Leskinen & Soronen 2006.) Tutkimuksessa tekemäni valinnat ovat johdonmukaisesti tähdänneet tutkimuskohteen mahdollisimman objektiivisen tarkastelun varmistamiseen. Bourdieu'n käsitteistön hyödyntäminen kuitenkin edellyttää tarkasteltavien kenttien hyvää tuntemusta, joten aiheesta hankkimani esiyymmärrys oli mahdollista käyttää hyödyksi tutkielman puitteissa.

Tutkijan roolissa en omannut tutkimusprosessin toteuttamiseen vaikuttavia sidonnaisuuksia. Jääkiekkoilijoiden pelaajayhdistys tosin oli merkittäväksi avuksi tutkimuksen toteuttamisessa. Pelaajayhdistys antoi käyttööni ilmiötä käsittelevää tausta-aineistoa, jota on hyödynnetty etenkin tutkielman luvussa 3.4. Lisäksi SJRY:n tarjoama apu oli korvaamatonta haastateltavien hankinnassa, sillä pelaajayhdistys pystyi toimittamaan kutsukirjeen koko Liigassa pelaavalle jäsenistölleen. Pelaajayhdistyksen rooli tutkimuksen edistämässä rajoittui edellä mainittuihin seikkoihin. Yhteistyö ei vaikuttanut tutkimuksen sisältöön.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Kaksoisuraa ilmiönä on tutkittu jatkuvasti enemmän, mutta sen tutkimiselle on perusteet myös tulevaisuudessa. Esimerkiksi tietyt korkeakouluopiskelun ja urheilu-uran yhdistämiseen liittyvät ominaispiirteet ovat jo tulleet selviksi, sillä tason noustessa haasteet kasvavat niin opiskelussa kuin urheilussa. Eri urheilumuodoissa kaksoisurat kuitenkin rakentuvat erilaisille perustuksille, joten lajierot huomioivalle tutkimukselle on tilausta jatkossakin. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia kaksoisuraa elinkeinona, jossa esimerkiksi puoliammattilaisuus ja opintotuki yhdessä takaavat urheilijalle toimeentulon. Tämänkaltainen järjestely nousi esiin myös tämän tutkimuksen haastatteluissa, mutta ilmiön yleisyyttä ja esiintymistä muissa urheilulajeissa olisi mielenkiintoista selvittää.

Opiskelemisesta jääkiekon ohella kiinnostuneiden määrä on huomattavasti opiskelevien määrää suurempi (SJRY 2019). Jatkotutkimuksen osalta se voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että selvitetäisiin opiskelemisesta kiinnostuneiden, mutta silti pelkästään lajiinsa keskittyvien urheilijoiden, toimintaan vaikuttavia tekijöitä. Kaksoisuralta urheilun tai opiskelun varhain päättäneiden lopettamisen syiden selvittäminen saattaisi auttaa mainittujen opiskelusteiden poistamisessa ja kaksoisuraympäristön kehittämisessä. Tämän lisäksi spesifimpi keskittyminen yhden pääomalajin, esimerkiksi sosiaalisen pääoman, kerryttämiseen kaksoisuran kontekstissa olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde.

Edellisten vuosien aikana jääkiekossa on yleistynyt kaksoisuramalli, jossa nuoret pelaajat lähtevät Yhdysvaltoihin opiskelemaan, mutta samalla tavoittelemaan

jääkiekkoammattilaisunelmaa uudessa ympäristössä. Opiskelijaurheilijaksi muuttaminen Atlantin valtameren taakse on ollut aiemmin tyypillistä esimerkiksi koripallossa, mutta nyt sama trendi näyttää rantautuneen jääkiekkoon. Pohjoisamerikkalaisen kaksoisuran valinneiden urheilijoiden taustoja ja toiminnan syitä voisi tutkia myös lajirajat ylittävästi. Lisäksi jääkiekkoilijoille tai muille urheilijoille räätälöityjen kaksoisurapolkujen tutkiminen olisi tärkeää, jotta toimivat ja toimimattomat käytännöt tunnistettaisiin mahdollisimman nopeasti. Yksilötasolla kaksoisuramahdollisuudet vaikuttavat urheilijan elämäntapaan valtavasti.

Kaksoisuran tutkiminen uusista näkökulmista on merkityksellistä myös olosuhteiden muutosten seuraamiseksi. Esimerkiksi nyt haastatelluille pelaajille vieraaksi jäänyt urheiluakatemiajärjestelmä saattaa olla viiden vuoden päästä kaikkien korkeakouluissa opiskelevien urheilijoiden toimintaan ulottuva keskeinen rakenne. Aihepiiriä jatkuvasti tutkimalla voidaan myös huomioida trendejä, mikäli edellytykset kaksoisuralle joko paranevat tai heikkenevät.

LÄHTEET

- Aarresola, O. 2016. Nuorten urheilupolut: Tutkimus kilpaurheiluun sosiaalistumisen normeista, pääomista ja toimijuudesta. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 246.
- Aarresola, O., Lämsä, J. & Mäkinen, J. 2016. Huippusuorituksia ja menestystä luova toimintaympäristö. Teoksessa A. Nummela ym. *Urheilijan polun huippuvaihe: menestykseen vaikuttavat tekijät sekä tutkimus-, kehittämis- ja asiantuntijatoiminnan painopisteet 2013-18*. KIHUn julkaisusarja 51, 33–37.
- Bourdieu, P. 1985. *Sosiologian kysymyksiä*. Jyväskylä: Gummerus.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. 1995. *Refleksiiviseen sosiologiaan*. Jyväskylä: Gummerus.
- Brown, C. J., Webb, T. L., Robinson, M. A. & Cotgreave, R. 2018. Athletes' experiences of social support during their transition out of elite sport: An interpretive phenomenological analysis. *Psychology of Sport and Exercise* 36, 71–80.
- Brown, C. J., Webb, T. L., Robinson, M. A. & Cotgreave, R. 2019. Athletes' retirement from elite sport: A qualitative study of parents and partners' experiences. *Psychology of Sport and Exercise* 40, 51–60.
- Christensen, M. K. & Sørensen, J. K. 2009. Sport or school? Dreams and dilemmas for talented young Danish football players. *European Physical Education Review* 15 (1), 115–133.
- Clément, J-P. 1995. Contributions of the Sociology of Pierre Bourdieu to the Sociology of Sport. *Sociology of Sport Journal* 12 (2), 147-157.
- Cosh, S. & Tully, P. J. 2014. “All I have to do is pass”: A discursive analysis of student athletes' talk about prioritising sport to the detriment of education to overcome stressors encountered in combining elite sport and tertiary education. *Psychology of Sport and Exercise* 15 (2), 180–189.
- Defruyt, S., Wylleman, P., Kegelaers, J. & De Brandt, K. 2019. Factors influencing Flemish elite athletes' decision to initiate a dual career path at higher education. *Sport in Society* 23 (4), 660-677.
- Ekman, K. 2004. Urheilu ammattina. Teoksessa K. Aaltonen (toim.) *Urheilun ja liikunnan oikeus käytännössä*, 154–163. Helsinki: Tietosanoma.

- EU. 2003. European Parliament and the Council. Establishing the European Year of Education through Sport 2004.
- EU. 2007. European Commission. White Paper on Sport.
- EU. 2012. EU guidelines on dual careers of athletes recommended policy actions in support of dual careers in high- performance sport. Brussels.
- EU. 2017. The Council of the European Union. European Union Work Plan for Sport 2017– 2020.
- Haaga-Helia. 2019. Kiekkoilijan opintopolku – uuteen ammattiin ammattimaisesti -esite. Viitattu 24.11.2019. <http://www.haaga-helia.fi/fi/hakijalle/>
- Hickey, C. & Kelly, P. 2005. Professional Education and Training for Early Career Players in the Australian Football League: Footy First, Second and Third. AARE Annual Conference.
- Hämäläinen, R. & Jolkkonen, E. 2020. A-juniori-ikäisten jääkiekkoilijoiden suhtautuminen opiskelua kohtaan suhteessa urheiluun. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Härkönen, A. 2014a. Kaksoisuran haasteet. Teoksessa K. Mononen, O, Aarresola, P, Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Urheilijan polun valintavaiheen asiantuntijatyö. KIHUn julkaisusarja 46, 54–55.
- Härkönen, A. 2014b. Urheiluakatemit. Teoksessa K. Mononen, O, Aarresola, P, Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Urheilijan polun valintavaiheen asiantuntijatyö. KIHUn julkaisusarja 46, 90–92.
- Jensen, D. H. & Jetten, J. 2015. Bridging and bonding interactions in higher education: social capital and students' academic and professional identity formation. *Frontiers in Psychology* 6 (126), 1–11.
- Kerstajn, R., Lupo, C., Capranica, L & Doupona Topic, M. Motivation towards sports and academics careers in elite winter sport Slovenian and Italian athletes: The role of internal and external factors. *Journal of Martial Arts Anthropology* 18 (2), 29–37.
- Konttinen, N. 2019. Jääkiekkoharrastuksen jatkumiseen vaikuttavat tekijät juniori-iässä - Seurantatutkimuksen kohderyhmänä vuonna 2000 syntyneet jääkiekkoilijat. KIHUn julkaisusarja 65.

- Kärmeniemi, M., Lämsä, J. & Savolainen, J. 2013. Aikuisurheilijoiden sosioekonominen asema ja taloudelliset tukijärjestelmät. KIHUn julkaisusarja 44.
- Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: PS-kustannus.
- Lally, P. 2007. Identity and athletic retirement: A prospective study. *Psychology of Sport and Exercise* 8 (1), 85–99.
- Leskinen, H. & Soronen, H. 2006. Sosiaaliset distinktiot – Bourdieun makuteoria. Tampereen teknillinen yliopisto.
- Lupo, C., Guidotti, F., Goncalves, C. E., Moreira, L., Doupona Topic, M., Bellardini, H., Tonkonogi, M., Colin, A. & Capranica, L. 2015. Motivation towards dual career of European student-athletes. *European Journal of Sport Science*, 15 (2), 151–160.
- Lämsä, J. 2004. Huippu-urheilu pohjoismaissa: Selvitys Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan liikuntapolitiikasta, huippu-urheilujärjestelmästä sekä urheilun rahoituksesta Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:21.
- Lämsä, J. & Aarresola, O. 2021. Mitä on ammattilaisuus ja ammattimaistuminen seuratoiminnassa? Seuratoiminnan verkostopäivät 9.-10.2.2021, Olympiakomitea. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus.
- Lämsä, J., Korhonen, A., Nenonen, J., Manninen, T., Puhakka, A. & Kainulainen, J. 2014. Kuinka hitaita urheilijat ovat? KIHUn julkaisusarja 47.
- Mertakorpi, E. 2020. Huippu-urheilijan sosiaalinen pääoma ja sen merkitys urasiirtymässä. Itä-Suomen Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Metsä-Tokila, T. 2001. Koulussa ja kentällä. Vertaileva tutkimus huipulle tähtäävän urheilun ja koulutuksen yhdistämisestä. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 55.
- Mononen, K., Blomqvist, M., Mäkinen, J. & Pusa, S. 2021. Urheilijakysely 2020 – Nuoret maajoukkueurheilijat. KIHUn julkaisusarja 80.
- Miller, P.S. & Kerr, G. 2002. The athletic, academic and social experiences of intercollegiate student-athletes. *Journal of Sport Behavior* 25 (4), 346–367.
- Neva, T. 2019. Suomessa on palloilulajeissa lähes tuhat ammattiuurheilijaa, joista yli puolet jääkiekkoilijoita – Naisten osuus ammattilaisista minimaalinen. Viitattu 15.10.2019. <https://www.hameensanomat.fi/>

- Nieminen, M. 2019. Urheiluakatemiaohjelman seuranta ja arviointi. Esitys urheiluakatemiaohjelman seuranta- ja arviointisuunnitelmasta Urheiluoppilaitospäivillä Turussa 6.5.2019. Viitattu 17.11.2019. <https://www.kihu.fi/>
- Nieminen, M., Mononen, K. & Aarresola, O. 2020. Urheiluläkoulukokeilun 2017–2020 loppuarviointi. KIHUn julkaisusarja 77.
- OKM. 2004. Opiskelevien urheilijoiden taloudellista tilannetta selvittävän työryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:17.
- OKM. 2012. Ehdotus valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:28.
- Opetusministeriö. 2010. ”Sanoista teoiksi” Huippu-urheilutyöryhmän ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2010:13.
- Paananen, A. 2021. Urheiluakatemiaohjelma. Teoksessa J. Mäkinen & L. Paavolainen (toim.) Huippu-urheilun sisäinen arviointi 2020. Olympiakomitea.
- Pekkala, A. 2011. Mestaruus pääomana: huippu-urheilun tuottama pääoma yrittäjäksi ryhtymisen kannalta. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in business and economics 107.
- Pusa, S., Mäkinen, J., Mononen, K. & Blomqvist, M. 2021. Urheilijakysely 2020 – Aikuiset maajoukkueurheilijat. KIHUn julkaisusarja 81.
- Rauste, O. 1997. Urheiluoikeus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Ronkainen, N. J., Ryba, T. V., Littlewood, M., & Selänne, H. 2018. ‘School, family and then hockey!’: Coaches’ views on dual career in ice hockey. *International Journal of Sports Science and Coaching* 13 (1), 38–45.
- Roslund, P. 2017. Loppusummerin jälkeen – Lopettaneiden ammattijääkiekkoilijoiden elämäntyytyväisyys ja valmistautuminen uran jälkeiseen elämään Suomessa. Turun yliopisto. Psykologia. Pro gradu -tutkielma.
- Ryan, C. 2015. Factors impacting carded athlete's readiness for dual careers. *Psychology of Sport and Exercise* 21, 91–97.
- Ryba, T.V., Ronkainen, N.J. & Selänne, H. 2015. Elite athletic career as a context for life design. *Journal of Vocational Behavior* 88, 47–55.

- Ryba, T. V., Aunola, K., Ronkainen, N. J., Selänne, H., & Kalaja, S. 2016. Urheilijoiden kaksoisuraan liittyvän tutkimuksen tämänhetkinen tilanne Suomessa. *Liikunta & Tiede* 53 (2–3), 88–95.
- Salasuo, M., Piispa, M. & Huhta, H. 2015. Huippu-urheilijan elämäntilanne. Tutkimus urheilijoista 2000-luvun Suomessa. Nuorisotutkimusseura. Helsinki.
- SJRY. 2021a. Suomen Jääkiekkoilijat ry. Säätiö. Viitattu 29.7.2021.
<https://www.sjry.fi/saatio/>
- SJRY. 2021b. Suomen Jääkiekkoilijat ry. Jääkiekkoilijoiden opintokoordinaatio. Viitattu 29.7.2021. <https://www.sjry.fi/jasenille/palvelut/>
- SJRY. 2019. Pelaajakyselyn tulokset 2018–2019. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Sponsor Insight. 2019. Tutkimus: Muut lajit kuroivat kiinni jääkiekon etumatkaa – eSports nousi nuorten miesten suosikkilajiksi. *Lehdistötiedote* 19.03.2019.
- Suvinen, T. 2020. Mestis-seurojen asema suomalaisessa jääkiekkoyhteisössä seuratoimijoiden tulkitsemana. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vuolle, P. 1977. Urheilu elämänsisältönä: Menestyneiden urheilijoiden elämänura kilpailuvuosina. Jyväskylän Yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 10.
- Vuolle, P. 2001. Jääkiekkoilijan elämäntilanne - Liigapelaajan elämäntilannetutkimus. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan kehittämiskeskus 3/2001.
- Vuolle, P. 2007. Jääkiekkoilijan elämäntilanne II - Tutkimus aktiiveista ja lopettaneista suomalaisista liigapelaajista. Liikuntatieteellisen Seuran moniste n:o 28.

LIITTEET

LIITE 1: Haastattelurunko

Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

Nimi, Ikä

Nykyinen opiskelupaikka

Seurat kausilla 2019-2020 ja 2020-2021

Kaksoisuraa selittävät tekijät

Miten opiskelu-urasi on rakentunut peruskoulusta alkaen?

Missä olet suorittanut toisen asteen opinnot?

Missä opiskelet nykyisin ja milloin olet aloittanut opintosi?

Milloin koet urheilu-uran muuttuneen tavoitteelliseksi?

Miksi olet päätenyt kaksoisuraan?

Koetko olevasi enemmän urheilija vai opiskelija?

Onko tässä tapahtunut muutoksia kaksoisuran aikana?

Kaksoisuran keskeiset toimijat

Miten seuraavat toimijat ovat vaikuttaneet kaksoisuraasi?

- Peruskoulu, toisen asteen oppilaitos, nykyinen oppilaitos, Urheiluakatemia
- o Jääkiekkoilijoiden pelaajayhdistys, Jääkiekkoliitto, Liiga, seurat
- Muut opiskelijat tai urheilijat, perhe, muut keskeiset henkilöt

Kaksoisuran kentät

Koetko onnistuneesi sovittamaan opiskelu- ja urheilu-urat yhteen?

Mitkä ovat mielestäsi keskeisimmät haasteet kaksoisuran yhteensovittamisessa?

- Miten lajin parissa on suhtauduttu opiskeluun?

Millaisia järjestelyitä/myönnytyksiä olet joutunut tekemään opiskelu-uralla?

Millaisia järjestelyitä/myönnytyksiä olet joutunut tekemään jääkiekkouralla?

Onko kaksoisura vaikuttanut opiskelu- tai urheilu-uran merkittäviin päätöksiin, kuten joukkuevalintaan, opiskelupaikan valintaan tai asuinpaikkakunnan valintaan tai esimerkiksi välivuosien pitämiseen? Jos, niin miten?

Miten yhteiskunnan opintopoliittiset toimet ovat vaikuttaneet kaksoisuraasi?

Millaiset tekijät voisivat mielestäsi helpottaa opiskelua jääkiekkouran ohella?

Koetko ammattiuurheilun ja opiskelun vaikuttaneen myönteisesti tai kielteisesti jääkiekkouraan?

Koetko ammattiuurheilun ja opiskelun vaikuttaneen myönteisesti tai kielteisesti opiskeluraan?

Ovatko ammattijääkiekkoilijoiden opiskelumahdollisuudet mielestäsi parantuneet tai heikentyneet viimeisimpien vuosien aikana?

Onko tarkoituksenasasi viimeistellä tutkinto urheilu-uran aikana?

Miten uskot opiskelun vaikuttavan tulevaisuuteesi jääkiekkouran jälkeen?

Onko kaksoisura vaikuttanut suhtautumiseesi urheilu-uran jälkeiseen aikaan?

Koetko jääneesi jostain paitsi kaksoisuran suorittamisen myötä?

Oletko tyytyväinen kaksoisuravalintaasi? Suositteletko kaksoisuraa muille?

Poikkeusaikojen tuomat muutokset avaimina tulevaisuuden kaksoisuraan?

Miten koronaviruksen aiheuttama poikkeustilanne on vaikuttanut kaksoisuran toteuttamiseen?

Onko poikkeustilanne tuonut esiin joitakin toimintatapoja, jotka näkisit hyödyllisinä kaksoisuran suhteen myös tulevaisuudessa?

Lopuksi

Onko sinulla joitain kaksoisuraa koskevia ajatuksia, joita haluaisit vielä tuoda esiin?

Kiitos.

LIITE 2: Kutsukirje

Pelaajayhdistykselle toimitettu kutsukirje

Hei,

Olen liikunnan yhteiskuntatieteiden opiskelija Jyväskylän yliopistosta. Teen parhaillaan pro gradu -tutkielmaa jääkiekkoilijoiden urheilun ja opiskelun yhdistävistä kaksoisurista. Suomen Jääkiekkoilijat ry (SJRY) on osaltaan mahdollistamassa tutkimusprosessia, ja nyt etsinkin heidän avullaan tutkimushaastateltaviksi yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa opiskelevia tai jo valmistuneita ammattijääkiekkoilijoita. Poissaolo opintuista ei ole este tutkimukseen osallistumiselle.

Mikäli kuulut kohderyhmään, vastaa ystävällisesti suoraan minulle, voinko haastatella sinua tutkimustani varten. Yhteystietoni löytyvät viestin lopusta. Haastattelut on tarkoitus suorittaa etäyhteyksiä hyödyntäen vielä elo- ja syyskuun 2020 aikana, ja aikaa haastatteluun kuluu noin 45 minuuttia. Vastaan myös mielelläni mahdollisiin kysymyksiisi.

Haastatteluaineisto käsitellään niin, että tutkimukseen osallistuvien vastaukset eivät ole tutkimuksesta yksilöitävissä. Tutkimuksen avulla on tarkoitus selvittää ammattijääkiekkoilijoiden nykyisiä opiskeluolosuhteita ja -mahdollisuuksia. Tutkimustieto on hyödyksi kaksoisuran nykytilan ymmärtämisessä, ja sitä on mahdollista hyödyntää opiskelumahdollisuuksien kehittämiseksi tulevaisuudessa.

Ystävällisin terveisin,

Riku Pitkänen

puhelinnumero*/riku.m.pitkanen@student.jyu.fi